ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 22 (1556) | Пятніца, 17 сакавіка 1961 года | Цана 4 кап.

У НЯДЗЕЛЮ, 19 сакавіка, адбудуцца выбары ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных нашай рэспублікі.

Даўно ўжо стала цудоўнай традыцыяй, што дні выбараў у Саветы праходзяць у нас як радаснае свята, як дэманстрацыя магутнага адзінства савецкіх людзей. Інакш і не можа быць у краіне, дзе здзейснена сапраўднае народаўладдзе, дзе чалавек — гаспадар свайго лёсу, уладар сваёй краіны.

Уладзімір Ільіч Ленін, характарызуючы Саветы, пісаў: «Гэта — улада, якая адкрыта для ўсіх, робіць усё на віду ў масы, даступна масе, зыходзіць непасрэдна ад масы, прамы і непасрэдны орган народнай масы і яе волі».

Людзі працы, чыімі залатымі рукамі і дасціпным розумам ствараюцца ўсе багацці на нашай зямлі, — вось хто выбіраецца ў Саветы. Змагары за новае жыццё, за будучыню, сэрцам адданыя справе камунізма, — вось хто выбіраецца ў Саветы. Сярод тых, за каго будзе галасаваць беларускі народ 19 сакавіка, мы бачым рабочых і калгаснікаў, партыйных работнікаў і настаўнікаў, інжынераў і ўрачоў, пісьменнікаў і артыстаў...

ТВОРЦА НОВАЙ ЭПОХІ

Аляксандр Віташкевіч — расточнік Мінскага завода аўтаматычных ліній, Герой Сацыялістычнай Працы. Самаадданая праца зрабіла шырока вядомым імя гэтага наватара вытворчасці. Працоўныя беларускай сталіцы вылучылі яго кандыдатам у дэпутаты Мінскага гарадскога Савета.

Тацяна Васількова — даярка калгаса імя Леніна Гомельскага раёна. Не першы год яна ідзе ў слаўных шэрагах перадавікоў калгаснай вёскі. Яе працоўная дзейнасць — прыклад высокай адданасці справе камуністычнага будаўніцтва, на вопыце яе работы вучацца многія. Тацяна Васількова — кандыдат у дэпутаты Гомельскага абласнога Савета.

Раіса Варэнік, ткачыха Гродзенскага тонкасуконнага камбіната. Іван Шамякін, вядомы беларускі пісьменнік. Ганна Каліва, брыгадзір трактарнай брыгады калгаса «Савецкая Беларусь» Горацкага раёна. Яны, як і тысячы іншых дастойных прадстаўнікоў народа, балаціруюцца ў дэпутаты мясцовых Саветаў Беларусі. Сціплыя працаўнікі, верныя сыны і дочкі народа, яны будуць выказнікамі яго волі ў Саветах. І тыя, каго выбіраюць, і тыя, хто выбірае, — гэта адна працоўная сям'я, з'яднаная аднымі інтарэсамі, аднымі мэтамі. Таму выбарчая кампанія праходзіць у дзелавой абстаноўцы, у атмасферы высокай палітычнай актыўнасці, у ёй знаходзіць выяўленне глыбокі дэмакратызм савецкага ладу, шчырая заклапочанасць савецкага чалавека тым, каб наша дзяржава мацнела, каб множыліся яе здабыткі і поспехі.

Савецкаму чалавеку ўласціва высокае ўсведамленне сваёй адказнасці за лёс краіны. Успомнім, з якой самаахвярнасцю змагаўся ён супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Абарона Брэсцкай крэпасці. Сталінградская бітва. Удары партызан Заслонава і гераізм Мінскага падполля. Савецкі сцяг над рэйхстагам, над павержаным Берлінам...

Успомнім пасляваенныя гады, калі сотні, тысячы гарадоў і вёсак ляжалі ў руінах. Савецкі чалавек, які замяніў вінтоўку на кельню, не збаяўся цяжкасцей і нястач. І за нябачана кароткі тэрмін Савецкая краіна залячыла раны вайны, адбудавалася, шпарка рушыла наперад.

Успомнім, як партыя кінула кліч асвойваць цалінныя землі, як дружна і горача адгукнулася на гэты кліч моладзь ва ўсіх кутках нашай краіны. І вось асвоены мільёны гектараў новых зямель, і залатым патокам пайшла збажына ў засекі...

Сёння Савецкая краіна — магутная, багатая, квітнеючая. Сёння ўвесь свет здзіўлены нашымі дасягненнямі ў развіцці прамысловасці, навукі і тэхнікі, сельскай гаспадаркі, культуры. У гэтых дасягненнях — слава савецкага чалавека, будаўніка, творцы новага жыцця.

Назаўсёды вызвалены ад капіталістычнага прыгнёту, савецкі чалавек знайшоў сапраўднае шчасце ў свабоднай творчай працы, культурным адпачынку, забяспечаным жыцці. У Савецкай краіне здзейснены раўнапраўе нацыянальнасцей і рас, раўнапраўе мужчын і жанчын, свабода слова, друку, сходаў, свабода сумлення і іншыя правы, трывала замацаваныя Савецкай Канстытуцыяй, усім заканадаўствам і практычнай дзейнасцю дзяржавы. Праца ў нашай краіне — справа гонару, доблесці, геройства. Барацьба за камунізм, праца ў імя гэтай светлай будучыні, высокая ацэнка грамадствам працоўных поспехаў — усё гэта надзвычай узбагачае духоўнае жыццё савецкага чалавека, натхняе яго на новыя і новыя працоўныя подзвігі.

Савецкі чалавек упэўнена глядзіць уперад, ведаючы, што заўтра яго жыццё будзе яшчэ лепшае, чым сёння. Сямігадовы план, над здзяйсненнем якога працуе зараз народ, адкрывае вялікія перспектывы далейшага развіцця эканомікі і культуры. Абапіраючыся на перавагі сацыяльнай сістэмы, наша краіна развівае сваю народную гаспадарку такімі тэмпамі, якія з'яўляюцца абсалютна немагчымымі для любой капіталістычнай краіны ў любы перыяд яе існавання.

У гэтыя дні па ўсёй Савецкай краіне ўсё шырэй разгараецца полымя сацыялістычнага спаборніцтва ў гонар XXII з'езду КПСС. Працоўны і палітычны ўздым народа накіраваны на датэрміновае выкананне сямігодкі. На заводах і фабрыках, на будоўлях — усюды кіпіць натхнёная праца. Рабочы клас настойліва заваёўвае новыя і новыя рубяжы сямігодкі. Вялікі ўздым пануе ў вёсцы. Працаўнікі палёў, натхнёныя рашэннямі студзеньскага Пленума ЦК КПСС, імкнуцца выявіць усе рэзервы, хутка ліквідаваць ускрытыя Пленумам недахопы і рушыць наперад усе галіны сельскай гаспадаркі.

— Сямігодку — датэрмінова! — вось дэвіз сённяшняга дня.

Сустракаючы выбары ў мясцовыя Саветы, працоўныя Беларусі памнажаюць свае поспехі ў выкананні сямігодкі.

У велічным сямігадовым плане ва ўсёй значнасці пастаўлена і задача камуністычнага выхавання шырокіх мас, асабліва падрастаючага пакалення. І адсюль вынікае высакародны абавязак нашай літаратуры і мастацтва. Агульнавядома сіла ўздзеяння на чалавека мастацкага твора. Ідэі, увасобленыя ў вобразы, здольны, як кажуць, перавярнуць жыццё чалавека; герой кнігі або кінафільма, калі ён прывабны і моцны, западае ў сэрца і вядзе за сабой.

Ствараць высокамастацкія вобразы герояў нашых дзён, паказваць савецкага чалавека-будаўніка камунізма ва ўсёй яго працоўнай велічы і душэўнай прывабнасці — вось найпершая задача савецкіх пісьменнікаў, мастакоў, усіх дзеячоў культуры.

Савецкі чалавек, творца новай эпохі, дастойны вялікага і натхнёнага мастацтва.





*

Рэспубліка рыхтуецца да выбараў у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных. Агітатары праводзяць растлумачальную работу сярод выбаршчыкаў, знаёмяць з кандыдатамі ў дэпутаты. У агітпунктах наладжваюцца лекцыі і гутаркі аб савецкай выбарчай сістэме.

На здымках: 1. Кандыдат у дэпутаты Ленінскага раённага Савета дэпутатаў працоўных Мінска загадчыца метадычнага аддзела Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна Іраіда **Санкова.**

2. Агітатар артыстка Беларускага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы Бірута **Дакальская** ў выбаршчыкаў (другая справа).



СЁЛЕТНІ ГОД— НЕЗВЫЧАЙНЫ!

Сёлетні год — незвычайны. Гэта год XXII з'езду нашай роднай Камуністычнай партыі. Кожны савецкі чалавек лічыць сваім абавязкам дастойна сустрэць гістарычную падзею. Разам з усімі работнікамі мастацтва Беларусі рыхтуецца да з'езду партыі і наш малады калектыў.

8 красавіка спаўняецца пяць год, калі ўпершыню пасля вайны адкрылася заслона Тэатра юнага гледача. За гэты час мы выпусцілі 30 прэм'ер, паказалі больш 2 000 спектакляў і канцэртаў, на якіх пабывала каля мільёна гледачоў! Ставячы на сваёй сцэне лепшыя творы савецкай драматургіі і класікі, наш тэатр адначасова настойліва працуе, каб стварыць нацыянальны рэпертуар. Сувязі калектыву тэатра з пісьменнікамі, настаўнікамі, журналістамі няспынна ўмацоўваюцца. У выніку з'явіліся спектаклі «Папараць-кветка» І. Козела, «За лясамі дрымучымі» А. Вольскага і П. Макаля, «Не верце цішыні» І. Шамякіна, «Сябры» Ю. Багушэвіча і В. Зуба, «Юныя мсціўцы» А. Гутковіча і В. Хазанскага, «Час любві і нянавісці» і «Аркадзь Жыгалкін» Я. Пасава.

Дзейнасць тэатра высока ацэнена грамадскасцю Масквы, дзе тэатр выступаў двойчы — на Усесаюзным фестывалі і на сцэне Крамлёўскага тэатра. З поспехам гастраляваў ён у Ленінградзе, Рызе. Нам вельмі прыемна было, што калектыў тэатра ў другі раз быў запрошаны на гастролі ў сталіцу братняй Украіны. Двойчы выязджалі мы і на цалінныя землі Казахстана. Тысячы кіламетраў праехалі нашы артысты па саўгасах і калгасах Кустанайскай, Какчатаўскай і Акмолінскай абласцей. Летам брыгада тэатра зноў выедзе са спектаклямі і канцэртамі на гастролі ў Цалінны край.

Тэатр часта выступае са спектаклямі ў раёнах, гарадах, сельскіх клубах і школах рэспублікі.

Над якімі спектаклямі мы працуем цяпер?

Нашы юныя гледачы ўбачаць неўзабаве «Авадзень» Э. Войніч, сучасную камедыю, прысвечаную маладым будаўнікам — «Дзяўчына з вяснушкамі» А. Успенскага, новую п'есу аб жыцці і працы нашай калгаснай моладзі — «Над хвалямі Серабранкі» І. Козела. Заканчваюць свае новыя п'есы для тэатра Б. Бур'ян і М. Алтухоў («Зорка Венера» — пра Максіма Багдановіча), А. Вольскі і П. Макаль — аб працоўным выхаванні моладзі. Мы марым аб пастаноўцы на нашай сцэне вядомай сатырычнай камедыі Ул. Маякоўскага «Клоп».

Хочацца стварыць больш разнастайных спектакляў на сучасныя тэмы, спектакляў, якія будуць хваляваць, радаваць, натхняць нашых гледачоў.

Шмат увагі аддае калектыў тэатра ўмацаванню сувязей з гледачамі. Амаль кожны тыдзень нашы артысты выступаюць з творчымі справаздачамі ў школах, інстытутах, на заводах. Кожны свой новы спектакль мы абмяркоўваем з піянерамі і школьнікамі, іншы раз яшчэ да таго, як прэм'ера гатова. Гэта прыносіць вялікую карысць.

Цікавая форма сувязі тэатра са школай — конкурс сярод вучняў дзесятых класаў па напісанню сачыненняў па прагледжаных спектаклях. Такія сачыненні будуць пісаць вучні па спектаклях «Рэвізор», «Няроўны бой» і «На граніцы».

Цікава і змястоўна праходзіць «Дзень настаўніка», які мы праводзім сумесна з гарана і інстытутам удасканалення настаўнікаў. У гэты дзень настаўнікі знаёмяцца з творчай дзейнасцю тэатра, яго рэпертуарам, педагагічнай працай, праглядаюць новыя спектаклі і абмяркоўваюць іх разам са стваральнікамі.

Пры тэатры створан семінар кіраўнікоў школьных драматычных гурткоў, якім кіруе галоўны рэжысёр тэатра Л. Мазалеўская. Заняткі адбываюцца два разы ў месяц. Для дапамогі школьнай самадзейнасці тэатр вылучыў сваіх вядучых артыстаў. Лепшыя спектаклі школьнай самадзейнасці будуць праглядацца на сцэне тэатра.

Тэатр мае сваю падшэфную студыю на трактарным заводзе. Сістэматычную дапамогу ў падборы рэпертуару, афармленні спектакляў аказваем мы падшэфнаму Баранавіцкаму народнаму тэатру.

У гэтым годзе рэжысёр тэатра Л. Мазалеўская паставіць спектакль на сцэне самадзейнага тэатра.

На агітпунктах нашы артысты выступаюць з канцэртамі і шэфскімі спектаклямі. Увайшлі ў практыку лекцыі і канцэрты ва ўніверсітэтах культуры.

З народам і для народа — такой думкай жыве наш калектыў, рыхтуючыся да XXII з'езду Камуністычнай партыі.

Ул. СТЭЛЬМАХ,
дырэктар Тэатра юнага гледача.

Дэпутаты расказваюць

У Давыдаўскі клуб на тэматычны вечар, прысвечаны выбарам у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных, сабралася каля двухсот чалавек.

Праграму канцэрта падрыхтавалі дэпутаты сельсавета, члены савета клуба, агітатары.

Памяшканне было ўпрыгожана лозунгамі і плакатамі, заклікамі аддаць свае галасы за лепшых прадстаўнікоў народа.

Першай на вечары выступіла старшыня калгаса «За Радзіму», Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, раённага і сельскага Саветаў П. Кавалёва. Яна падвяла вынікі работы калгаснікаў за мінулы год, расказала аб задачах трэцяга года сямігодкі ў арцелі, аб сваёй дзейнасці як дэпутата.

— Нездарма гаворыць народная прымаўка: «Дэпутат — слуга народа»,— сказала ў заключэнне т. Кавалёва. — Будзем жа працаваць так, каб апраўдаць давер'е выбаршчыкаў.

Старшыня сельсавета К. Хулапава гаварыла пра добраўпарадкаванне населеных пунктаў, расказала аб рабоце асобных дэпутатаў. Напрыклад, Валянціна Барадзіна, летась атрымала ад кожнай каровы па 3 907 кілаграмаў малака. Яна не толькі выдатна працуе, але і акуратна выконвае даручэнні выканкома сельсавета.

Дэпутат, брыгадзір трэцяй комплекснай брыгады А. Дубадзелава падзялілася вопытам сваёй работы.

Калгаснікі далі наказ дэпутатам — чула прыслухоўвацца да прапаноў выбаршчыкаў.

Другое аддзяленне вечара адкрыў загадчык клуба Уладзімір Панькоў. Нядаўна калгаснікі вылучылі яго кандыдатам у дэпутаты сельскага Савета.

Ён праспяваў песню «Я люблю цябе, жыццё». Салісты — цялятніца Люба Журавенка і служачая Аўгіння Сутарма прысвяцілі сваё выступленне працаўнікам жывёлагадоўчай фермы першай брыгады, якая змагаецца за ганаровае званне калектыву камуністычнай працы. Дзяўчаты выканалі лірычныя песні аб людзях працы.

На сцэне калгаснага клуба паказалі сваё майстэрства вакальная група хору, дэкламатары, спевакі.

У канцэрце таксама прынялі ўдзел шэфы калектыву мастацкай самадзейнасці — студэнты Гомельскага музычнага вучылішча Анатоль Яфрэмаў, Леанід Барташэвіч, Іван Турбецкой, Георгій Ракаў.

Пасля канцэрта былі наладжаны масавыя гульні, танцы.

Б. МАКАРАНКА,
Ф. БРОДСКІ.

Гомельскі раён.

Пра паходы былыя

Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі выпусціла ў свет зборнік «З гісторыі партызанскага руху ў Беларусі. 1941—1944 гг». Ён падрыхтаван Інстытутам гісторыі Акадэміі Навук БССР і Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У кнігу ўключаны ўспаміны, напісаныя былымі камандзірамі і камісарамі партызанскіх злучэнняў, брыгад, атрадаў, асобных груп, упаўнаважанымі ЦК КПБ, сакратарамі падпольных райкомаў партыі і камсамола і іншымі актыўнымі ўдзельнікамі ўсенароднай партызанскай барацьбы. З расказамі аб баявых гадах выступілі і камандзіры ўкраінскіх партызанскіх злучэнняў, якія дзейнічалі на тэрыторыі Беларусі.

Зборнік паказвае арганізуючую і накіроўваючую ролю Камуністычнай партыі ў развіцці ўсенароднай партызанскай барацьбы ў тыле фашысцкіх захопнікаў. Дэталёва паказана дзейнасць раду падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый. Адлюстравана дапамога насельніцтва народным мсціўцам.

Рад старонак прысвечан удзелу ў партызанскім руху слаўных сыноў многіх народаў Савецкага Саюза, а таксама і зарубежных краін.

(БЕЛТА).

Героі нашых дзён



Рэйкі бягуць у даль

Ілья КЛАЗ

ХВІЛІНУ яны стаялі моўчкі, асцярожна пазіраючы адзін на аднаго, як байцы на рынгу перад ударам гонга. Машыніст Раман Парашчанка кінуў прыжмураным вокам на ладную постаць і спытаў:

— Як, кажаш, прозвішча?

— Шабуняеў.

— А зваць Толікам?

— Анатолем,—паправіў Шабуняеў і дадаў:— Гэта, уласна, усё роўна...

— Калі ўсё роўна, сядай, Толік, пагаворым... Шабуняеў прайшоў і апусціўся на мяккае зручнае сядзенне з правага боку будкі.

— Бач ты!—усміхнуўся Парашчанка.—Адразу на месца машыніста. У тэндар дык не палез.

Шабуняеў пачырванеў і прыўзняўся, але машыніст па-сяброўску махнуў рукою.

— Сядзі, сядзі! Я жартую... Значыць, праз гадзінку паедзем. Задачу сваю ведаеш?

— Быццам ведаю,—Шабуняеў трошкі прыўзняў бровы.

— Значыць—парадак! Спачатку табе, можа, і цяжкавата будзе з сяброўкай тваёй чарнабровай,—Парашчанка кіўнуў на вялікую паравозную лапату.—Але нічога, прывыкнеш. Запомні галоўнае: машына любіць змазку, чыстку і ласку.

Анатоль толькі цяпер заўважыў, што ў будцы паравоза было чыста. Усе рычагі, масіўныя дзверцы топкі, шкло манометраў, рэверс—усё начышчана да бляску.

Праз гадзіну паравоз прагрукатаў на стрэлках сартыровачнай станцыі і мякка падыйшоў да доўгага састава, які раніцаю прывяла ў Жлобін брыгада з Гомельскага дэпо.

— А мы яго да Асіповіч пацягнем,—сказаў Парашчанка і выглянуў з акенца. Уперадзе на лініі заміргала зялёнае вока светафора. Машыніст перавёў рэверс. — Паехалі...

Шабуняеў, затаіўшы дыханне, глядзеў, як заківаліся з боку ў бок і папаўзлі па кругу стрэлкі манометра.

Ён сядзеў урачыста-важны і, трошкі высунуўшыся з акна, глядзеў, як прабягала міма ўскраіна Жлобіна. Яшчэ крыху — і паплывуць абапал пералескі, і кучаравыя бярозавыя гаі, і калгасная збажына. Думалася аб тым, што сёння ён ужо не курсант тэхнічнага вучылішча, а памочнік машыніста, ён, Анатоль Пятровіч...

— Падкінь вугалю, Толік!..

Шабуняеў уздрыгануў і падціснуў вусны: «Які я Толік!..» Узяў лапату. Парашчанка пацягнуў рычаг, і дзве цяжкія створкі топкі рассунуліся ў бакі. Шабуняеў шуганyў вугаль у белую палымнеючую пашчу, набраў другую лапату.

— Не так, Толік, не так,—прабасіў машыніст.— Рассыпай яго на каласнікі, каб усюды роўна клаўся.

— Якая розніца!—буркнуў Шабуняеў і ўкінуў яшчэ адну лапату.

— Вось табе і на!—здзівіўся Парашчанка.— Табе ў вучылішчы не казалі? Калі ўвесь вугаль роўна гарыць—пара ў катле роўна трымаецца. Ды і каласнікі шлакуюцца раўнамерна.

Пра ўсё гэта гаварылі ў вучылішчы і ўсё гэта ведаў Анатоль. Ну і не мог жа ён прызнацца, што яго не хоча слухацца «чарнабровая сяброўка». Парашчанка сам здагадаўся.

— Дай-ка сюды лапату. Глядзі!

Ён спрытна набраў вугалю і шуганyў у топку, як толькі Шабуняеў расчыніў яе. І ўспыхнула белымі іскрамі, і завалакло на імгненне топку блакітнае полымя.

— У цябе вугаль кучаю кладзецца таму, што прыпыняеш лапату перад топкаю. Ты не затрымлівай яе, нясі сходу спачатку ў верхні куток, потым у ніжні, потым у бок... Зразумеў?

— Зразумеў,—выціснуў Шабуняеў, не ўзнімаючы вачэй.

— Бачу, што разбіраешся,—усміхнуўся Парашчанка.—Толькі хлопец ты з перцам... Гэта добра. Машыніст—не інстытутка. Характар у яго ўпарты павінен быць.

Паравоз цягнуў добра. Пахістваючыся на стульчаку, Парашчанка, не адрываючы ад акна вачэй, усё распытваў Шабуняева і распытваў. Яго цікавіла ўсё: дзе нарадзіўся, як рос, [illegible] на вайсковай часці і на фронце. Калі скончылася вайна, было Шабуняеву семнаццаць год. Тады ён і пайшоў у вучылішча.

— Дык ты ўжо, аказваецца, агонь, і ваду, і медныя трубы прайшоў!—здзіўляўся Парашчанка. — Ну, а што пацягнула цябе на паравоз? Работа, бачыш сам, не вельмі чыстая.

— Не ведаю, што пацягнула.

— Можа катацца любіш?—хітра прыжмурыўшы вочы, спытаў машыніст.

— Люблю. Насустрач ветру ляцець люблю...

— Зразумела,—задуменна сказаў Парашчанка і паклаў цяжкую руку на рэверс. Паравоз браў пад'ём, дыхаў цяжка і глуха. Манометр паказваў, што ціск у катле зніжаецца.

— Дык вось, Толік, і ляці насустрач. Цяжка будзе, а ты не адступай, усё роўна ляці!..

ПЕРШАЯ паездка запамінаецца на ўсё жыццё, пакідае ў сэрцы глыбокі след, незалежна ад таго, была яна ўдалай ці няўдалай, кароткай ці доўгай. Анатоль Шабуняеў не забыўся, як нылі рукі ад цяжкой лапаты, як блытаўся ля шчыткоў манометра і хуткасці, як добразычліва бурчаў Парашчанка за яго няўменне. Праз тыдзень думаў пра іншае—пра той дзень, калі зойме месца Парашчанкі. Прыходзіў дадому пасля паездкі і прыкідваў, колькі кіламетраў наездзіў. Прыкідвай, не прыкідвай, а ёсць норма: пяцьдзесят тысяч кіламетраў праедзеш—можаш прэтэндаваць на званне машыніста. Праўда, калі б толькі адзін кіламетраж! Паравоз трэба ведаць дасканала. Але што-што, а ўжо машыну Шабуняеў ведаў. Ён вывучыў яе не толькі па падручніках, схемах і картах. Шабуняеў адчуваў нутро паравоза па роўным гудзенні полымя ў топцы, па рытмічнаму руху шатуноў, па дыме, які вырываўся з трубы цяжкімі шызымі клубамі.

Пяць год праляцелі хутка. На якіх толькі паяздах не ездзіў Шабуняеў за гэты час! То былі прамыя і зборныя, спецыяльныя і вяртушкі. І паравозы былі розныя—старыя, але яшчэ рухавыя манеўровыя «ОВ», разбітыя вайною «Шч», або, як іх называлі, «шчукі», магутныя «ФД».

Адбыліся змены і ў асабістым жыцці. Анатоль Шабуняеў ажаніўся. За жонку ўзяў сабе сяброўку па вучылішчу Лілію, цяпер ужо Лілію Іванаўну, якая была таксама неабыякавая да чыгункі і рыхтавалася стаць слесарам-аўтаматчыкам вагоннай гаспадаркі.

Шабуняеў прыходзіў дадому стомлены, запэцканы, прапахлы мазутам і дымам, скідаў спяцоўку, бурчаў:

— Няўжо так цяжка ў дэпо зрабіць душ?! Прыйдзе час — вазьмуся за яго!

— За каго гэта?—не разумела жонка.

— За начальства!

— Глядзі, не вельмі хапайся, а то апячэш рукі,—папярэджвала Лілія Іванаўна.

А Шабуняеў ужо забываўся пра душ, еў і расказваў:

— Людзі цяжкавагавыя паязды вадзіць пачалі, а мы—тысячу тон і ні грама больш!

— Скажы Парашчанку, можа і ён згодзіцца.

Шабуняеў думаў: гаварыць ці не? Машыніст не любіў, калі яму падказвалі і раілі. Але Анатоль сказаў. Парашчанка доўга маўчаў, супіў бровы і, нарэшце, адказаў, нядобра адгукнуўшыся аб паравозе:

— Наш дзядуля не вытрымае...

— Вытрымае, Раман Амяльянавіч! Машына дагледжана, змазана...

— Хопіць, Толік!..—перапыніў Парашчанка.

Шабуняеў змоўк. Крыўдна было: Парашчанка талковы, разумны машыніст, а баіцца. Не грузу баіцца, а людзей. Што, маўляў, скажуць, калі паравоз не вытрымае? Засмяюць!..

Парашчанка цяжка ўздыхнуў і сказаў без папроку і злосці:

— Вось будзеш вадзіць сам... Паспрабуеш...

ГЭТА БЫЎ першы самастойны рэйс. Анатоль Шабуняеў прывёў састаў у Асіповічы і, здаўшы яго, пайшоў у дыспетчарскую. Там было шумна. Машыністы падганялі дыспетчара. [illegible]

— Тады засылайце штурхача на пад'ём,— стомлена адрэзаў машыніст.

— Давайце мне гэтыя вагоны,—сказаў Шабуняеў. Дыспетчар здзіўлена паглядзеў на яго.

— Табе? З першай паездкі?!

— Якая розніца, з першай ці дзесятай,—аж зазлаваў Шабуняеў.—Калі прашу, дык ведаю.

— Смелы хлопец!—здзіўлена паківаў галавою дыспетчар.—Стары машыніст не бярэ нормы, а гэты звыш нормы патрабуе.

— Што значыць «звыш нормы»?

У пакоі стала ціха. Дыспетчар паціснуў плячыма, абмакнуў пяро і, чамусьці ўздыхнуўшы, узяў картку.

— Давай, дабаўлю, калі табе хочацца...

Шабуняеў прывёў састаў у Жлобін па графіку. Пакуль брыгада здавала паравоз, начальніку дэпо Івану Зелянко далажылі, што Шабуняеў перавысіў вагу на сто тон.

— Шабуняеў?!—здзівіўся начальнік дэпо.—Гэта той, што патрабуе душ?.. Ды ён жа ўпершыню ў самастойным рэйсе!

У дэпо ведалі круты нораў Зелянко, і машыністы шкадавалі, што сказалі пра гэта: раззлуецца, паставіць Шабуняева на тры месяцы памочнікам. Зелянко насупіўся і стукнуў цяжкай далонню па стале.

— Так! Значыць, на сто тон!..

У тую хвіліну і не разабралі: адобрыў Зелянко ўчынак Шабуняева ці будзе лаяць. Затое праз дзень, калі Анатоль павёў на Гомель састаў з перавышэннем вагі на дзвесце тон, усім стала ясна: спадабалася начальніку дэпо ўпартая і смелая натура машыніста. А яшчэ праз тыдзень вага састава перавысіла норму на 300 тон.

Таварышы па дэпо глядзелі на гэта па-рознаму. Адны ўхвалялі Шабуняева, другія лаялі.

— Вопытныя машыністы не хочуць браць такой вагі. Вопытныя!—паўтарыў машыніст Бяззубаў і паглядзеў на машыніста Івана Балдуева. — А ён што? Ездзіць тыдзень без году.

— Я думаю, малайчына!—не пагаджаўся Балдуеў.

— Як сказаць. Усё гэта да пары, да часу....

Усю восень малады машыніст Анатоль Шабуняеў вадзіў паязды павышанай вагі. Дзіва што! Цяжка было. У лоб паравозу люта біў халодны вецер. Раніцаю настыглыя за ноч рэйкі рабіліся вельмі слізкімі. У такія гадзіны адзіная надзея—пясок. У канцы лістапада выпаў першы снег і пачаліся маразы. Цяпер кожная паездка патрабавала нямала сіл і здароўя. Толькі Шабуняеў не здаваўся—браць паязды меншай вагою, чым браў улетку, лічыў ганьбаю. На лятучках у дэпо гаварылі, у газетах пісалі пра яго як пра наватара, лепшага машыніста... Так, цяжкая выдалася зіма ў 1952 годзе, у першым годзе самастойнай працы Шабуняева. На перагоне Жлобін—Быхаў неяк трапіў у завіруху. Праз вокны ў будку ляцеў снег, раставаў на адзенні. На станцыі Шабуняеў агледзеў паравоз. Яму не спадабалася, што кулісны камень зацерушыла снегам. Вырашыў трошкі падагрэць яго, каб сышла вада. Падагрэў. А ў дарозе здарылася бяда—камень прываръіўся, а ўтулка лопнула. Не падумаў, што калі падаграе снег, грэецца і выцякзе змазка. Сяк-так прывёў састаў у Жлобін. Назаўтра, калі паравоз адвёў у дэпо, — усе даведаліся пра здарэнне.

— Вось яна, павышаная вага!—насміхаўся Бяззубаў.

— Пры чым тут вага?—спытаў яго машыніст Каралькоў.

— Як пры чым? Не ўлічыў! Каб быў лягчэйшы састаў, хіба прываръіўся б камень? Сам падумай, якое трэнне ўтварылася, а змазкі ні грама.

— Гэта зразумела. З кожным здарыцца можа!

— Гарачы вельмі!—настойваў на сваім Бяззубаў.

Машыністы дэпо не ведалі, паўшчуваў Зелянко Шабуняева за паравоз ці не, але [illegible]

[illegible] Бяззубаў за галаву хапіўся:

— Ну, [illegible]

А ў дэпо з'явіліся [illegible]. Услед за Шабуняевым саставы ў дзве тысячы тон павялі машыністы Лабанаў, Каралькоў, Трацяка. [illegible] тысячы дзвесце тон, значыць праз два—тры тыдні павядуць такія ж саставы Лабанаў, Каралькоў і Трацяка.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Быць памочнікамі партыі

Напярэдадні XXII з'езду КПСС актывізавалася творчая дзейнасць пісьменнікаў, што ўваходзяць у Магілёўскае абласное аддзяленне СП БССР. Падрыхтаваны да друку зборнік нарысаў «Гвардзейцы сямігодкі», са старонак якога паўстануць працоўныя біяграфіі лепшых людзей Магілёўшчыны — членаў брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы, рацыяналізатараў і вынаходнікаў, калгаснікаў, якія самаадданай працай набліжаюць камунізм. У стварэнні нарысаў прынялі ўдзел не толькі пісьменнікі, што жывуць у вобласці, але і пісьменнікі-землякі — М. Ткачоў, П. Кавалёў, П. Прыходзька, А. Руседкі, І. Клаз, Э. Валасевіч і інш., а таксама пачынаючыя пісьменнікі і журналісты — І. Аношкін, М. Кароль, А. Гарэлік, І. Ісачанка, Л. Каліноўская. Акрамя гэтага, рыхтуецца да XXII з'езду КПСС літаратурна-мастацкі зборнік «Дняпро», творы для якога напісалі А. Пысін, В. Матэвушаў, А. Іваноў, М. Герасімаў, маладыя літаратары І. Аношкін, В. Карпечанка, І. Шклярэўскі, В. Ракаў, М. Шаўчонак.

У трэцім годзе сямігодкі члены нашага аддзялення больш часта пачалі выступаць у мясцовым друку і па радыё. Раз у месяц у абласной газеце «Магілёўская праўда» выдаецца літаратурная старонка, а рэдакцыяй мясцовага радыёвяшчання — радыёчасопіс «Прыдняпроўе», якія знаёмяць чытачоў і радыёслухачоў з новымі творамі магілёўскіх пісьменнікаў.

Вялікая ўвага надаецца прапагандзе літаратуры. Нядаўна праведзены літаратурныя вечары на заводзе штучнага валакна і ў будаўнічым вучылішчы. У бліжэйшы час нашы пісьменнікі таксама выедуць у калгасы і саўгасы вобласці, сустрэнуцца з калгаснікамі вядомай сельгасарцелі «Камінтэрн» Магілёўскага раёна. Аддзяленне разам з абкомам партыі рыхтуе сход творчай інтэлігенцыі, на якім будзе заслуханы даклад удзельніка студзеньскага Пленума ЦК КПСС старшыні аблвыканкома П. Ляўіцкага «Студзеньскі Пленум ЦК КПСС і задачы творчай інтэлігенцыі».

Савецкія пісьменнікі — памочнікі партыі. Яны павінны актыўна, па-партыйнаму страсна ўмешвацца ў жыццё, дапамагаць нараджэнню ўсяго новага. [illegible] XXII з'езду КПСС.

Пятро ШАСЦЕРЫКОЎ,
сакратар Магілёўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР.

Рэйкі бягуць у даль

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Толькі ўвесну з Шабуняевым зноў здарылася бяда. На станцыі Салтанаўка, у час кароткай стаянкі, правяраў малатком грыбкі па гайках. Выпадкова зірнуў на хадавую частку і аж спалохаўся:—Выгнуты дышаль...

Нібы ветрам выдзьмула з будкі памочніка Аркадзя Каляснёва і качагара Леаніда Кірыленку. Абодва ўскліккнулі адначасова:

— Не можа быць!

— Самі глядзіце!

— Як жа гэта атрымалася?

Шабуняеў пацісну́ў плячыма. Ён сам не разумеў прычыны скрыўлення. Ды і думаць цяпер не было часу.

— Давайце здымем дышаль?—прапанаваў Анатоль.

— А што з ім рабіць?

— Разагрэем у топцы і выпрастаем.

Такой аперацыі бадай за ўсё існаванне Жлобінскага дэпо машыністам рабіць не даводзілася.

Пакуль працавалі—узмакрэлі кашулі. Ад поту непрыемна пашчыпвала твар. Але дышаль разагрэлі, выпрасталі. Прывялі састаў у Жлобін. Пра здарэнне Шабуняеў расказаў старшаму машыністу Івану Балдуеву. Той развёў рукамі.

— Нібы хто скрывіў яго кувалдаю знарок... Але наогул думаю... Вялікі груз састава, вялікая хуткасць на павароце. А на ўчастку якраз правы паварот. Дышаль быў пад нагрузкаю. Добра, здавай паравоз і ідзі ў адпачынак...

На час адпачынку Шабуняеў здаў паравоз Бяззубаву. А праз тыдзень Зелянко разгаварыўся з Бяззубавым.

— Рыхтуецеся ў рэйс?—спытаў.

— Як бачыце.

— Пераходзьце, Бяззубаў, на павышаную вагу. Вы вопытны машыніст, а не адважваецеся.

— Я норму важу, Іван Канстанцінавіч... І машына ў мяне ў парадку... Я не Шабуняеў.

— А што Шабуняеў?

— Ды вось.. Дышаль сагнуў—і маўчок. Перадавы машыніст называецца...

— Нічога не разумею,—сумеўся начальнік дэпо.—Чаму мне не далажылі? Балдуеў!.. Знайдзіце зараз жа Балдуева.

Старшы машыніст з'явіўся адразу ж і няcмела паглядзеў у вочы Зелянко. Яны аж красалі ад злосці.

— Вам дакладваў Шабуняеў пра дышаль?

— Дакладваў.

— Чаму мне не сказалі?

— Я не ўтойваў, Іван Канстанцінавіч. Хацеў зайсці да вас, ды вы заняты былі... Выйшла неяк...

— Неадкладна адклічце Шабуняева з адпачынку. Няхай напіша падрабязную тлумачальную...

Зелянко старанна аглядаў дышаль. Ён быў выпраўлен бездакорна. Але ж невядома, ці не змянілася структура металу пасля нагрэву ў топцы? Калі змянілася—яго трэба неадкладна замяніць. Інакш—не мінаваць аварыі. Начальнік дэпо насупліваў бровы і бурчаў сам сабе: «Сапраўдны чорт, а не машыніст!..»

Зелянко ўгаварылі не адклікаць Шабуняева з адпачынку, а дышаль адправіць на даследаванне ў лабараторыю. Так і зрабілі. Лабаранты знайшлі нязначныя змены ў структуры металу і дазволілі ставіць дышаль на месца.

Увечары дадому да Анатоля прыйшлі Каляснёў і Кірыленка, падрабязна расказалі, як злаваўся Зелянко. Калі пайшлі яны—Анатоль доўга хадзіў па пакоі, курыў. Было далёка за поўнач. Шабуняеў падыйшоў да жонкі і лёгенька крануў рукою.

— Спіш?

— Не...

Анатоль уздыхнуў.

— Відаць, Ліля, вучыцца мне трэба ісці. Сама бачыш: не клеіцца праца. То кулісны камень, то дышаль... Выходзіць дрэнна машыну ведаю.

Анатолю цяжка было гаварыць пра вучобу. Лілія Іванаўна была цяжарная трэцім дзіцем. Жонцы ўсё больш і больш трэба дапамагаць па гаспадарцы дома. Калі пачаць вучыцца—вялікай дапамогі не дачакаешся. І цяпер Анатоль чакаў што скажа яна. А Лілія Іванаўна адразу пагадзілася з мужам.

— Вядома, Толя, трэба вучыцца!..

ГУДУЦЬ, стогнуць рэйкі пад цяжкімі цягнікамі—удзень і ўначы на поўдзень і на поўнач ад Жлобіна імчацца саставы. Вязуць данецкі вугаль і старобінскую соль, аршанскі гравій і запарожскую сталь. Імчацца саставы ўзімку і ўлетку, ахутваючыся дымам. Ім зялёная вуліца і на дзве, і на тры, і на пяць тысяч кіламетраў... Імчацца саставы...

Сядзіць ля акна будкі Анатоль Шабуняеў, глядзіць уперад, жмурачы вочы ад пругкага сустрэчнага ветру, думае. Не, нядрэнна пражыты два гады. Яны былі цяжкімі, напружанымі і разам з тым радаснымі. У дэпо падвялі вынікі. З таго дня, як Шабуняеў пачаў вадзіць саставы павышанай вагі, на яго рахунку значыцца 250 цяжкавагавых маршрутаў. Амаль 70 тысяч тон грузаў перавезена звыш плана. Ды хіба ён адзін вадзіў цяпер цяжкавагавыя паязды?! З яго «лёгкай рукі» трэць саставаў выходзіла са Жлобіна з перавышэннем вагі на 800 і 1000 тон. Ішлі да Асіповіч. А там...

Хтосьці са старшых машыністаў сказаў: на нашым участку Асіповічы—Мінск нельга вадзіць цяжкіх паяздоў; пад'ёмаў многа, паваротаў не менш. І калі прыводзілі са Жлобіна поезд у паўтары тысячы тон—асіповіцкі машыніст патрабаваў адчапіць трыста тон. Інакш не павядзе састаў. І адчаплялі. Да дзесяці тысяч тон грузаў накоплівалася за месяц на пуцях у Асіповічах.

— Чаго задумаўся, начальнік?—з жартам спытаў Аркадзь Каляснёў.

— Ды вось, Асіповічы, каб іх чорт!..—Шабуняеў злосна сплюнуў.

— А-а, — працягнуў Каляснёў. Памаўчаўшы крыху, спытаў:—Ведаеш Каленіка? Ёсць такі механік.

— Ведаю.

— Калі з ім пагаварыць? Няхай пакажа, што цяжкі састаў можна весці адным паравозам, без штурхача.

— Прасіць яго?

— Ну...

— Нікога прасіць не будзем!—Шабуняеў насупіў бровы.—Калі сам не разумее—не трэба.

— Вядома, яно так,—пагадзіўся Каляснёў.—Іншы раз падказаць чалавеку трэба.

— Мы хіба не падказваем?.. Прывязём дзве тысячы тон, а яны—пяцьсот далоў!

Каляснёў уздыхнуў і падкінуў у топку вугалю.

— Прыедзем дадому, паспрабуем інакш зрабіць,—задуменна сказаў Шабуняеў.

— Што ты зробіш?

— Напішам адкрытае пісьмо...

Прыехаўшы ў Жлобін, Шабуняеў паімчаўся дадому, наспех памыўся, пад'еў і кінуў жонцы з парога:

— Праз гадзіну прыйду. Важная справа ёсць.

Лілія Іванаўна не пыталася, што за справа—калі так хуценька сабраўся, значыць задумаў нешта...

Амаль бегам Шабуняеў уляцеў на высокія прыступкі, паспешліва прайшоў калідор і без стуку штурхануў дзверы кабінета сакратара парткома Серады.

— Можна, Рыгор Антонавіч?

— Заходзь.

Шабуняеў расказаў пра ўсё, што перадумаў у дарозе. Серада слухаў уважліва, не перабіваў, часам робячы паметкі ў блакноце. Калі машыніст змоўк, сакратар парткома ні то спытаў, ні то сказаў:

— Значыць, хочаш асіповіцкім паравознікам пісьмо напісаць.

— Так.

— Сам?

Шабуняеў няпэўна пацісну́ў плячыма:

— А як яшчэ?

— А мо' калектыўнае напішам? Ад усяго дэпо. І пашлём не па пошце яго, а праз газету.

— Гэта, магчыма, лепш,—усміхаючыся, пагадзіўся Шабуняеў.

— Папрасі сюды механікаў Лезаненку і Капусціна. Разам памяркуем...

Стомлены ішоў дадому Шабуняеў. Але спаць не хацелася. Увайшоў на двор і прысеў на сходкі.

Рыпнулі дзверы. Выйшла Лілія Іванаўна.

— Казаў, праз гадзіну вернешся, — дакарала жонка.

— Не думаў сам... Хадзем, раскажу, што вырашылі ў дэпо...

Раніцаю Шабуняеў быў зноў у Серады. У партком прыйшлі машыністы Капусцін, Гаранкоў, Лявоненка.

— Паслухайце, што напісаў...

Серада прачытаў чарнавы тэкст пісьма. Яно заклікала машыністаў Асіповіч стварыць цяжкавагавыя брыгады, уключыцца ў спаборніцтва за бесперабойны рух саставаў на ўчастках Гомель—Асіповічы—Мінск. Пісьмо было напісана добра, складна і спадабалася машыністам. Яго адразу ж перапісалі начыста. Машыністы паставілі свае прозвішчы пад пісьмом і паклалі яго ў канверт. Праз некалькі дзён пісьмо было надрукавана ў газеце «Чыгуначнік Беларусі».

Аднойчы Серада радасна паведаміў: «Прымаюць!..».

Праз дзень Шабуняеў павёў у Асіповічы цяжкі доўгі састаў. Яго перадалі жлобінцам гомельскія машыністы. А ў Гомель ён прыйшоў з дэпо станцыі Шчорс. Калі б гэты састаў удалося давесці да Мінска—лішні раз была б даказана поўная магчымасць ваджэння цяжкавагавых саставаў без пералому вагі на самым напружаным участку чыгункі Бахмач—Гудагай. Шабуняеў збавіў хуткасць—паравоз праскочыў стрэлку. Справа і злева цягнуліся знаёмыя будынкі Асіповіч, паказалася дэпо. Ля яго на пуцях стаялі паравозы. Некаторыя былі пад параю. Магчыма, адзін з іх зараз павядзе састаў...

Шабуняеў увайшоў у дыспетчарскую. Насустрач яму падняўся машыніст. Ён падаў руку і адрэкамендаваўся:

— Каленік.

Шабуняеў назваў сябе. Падумаў: «Значыць, Каляснёў не памыліўся, калі падумаў пра яго...»

— Якая вага?—спытаў Каленік.

— Хапае. Тры тысячы тон.

Дыспетчар аж падскочыў на крэсле.

— Тры тысячы?! Тры саставы!

— Два напэўна,—паправіў Шабуняеў.

— Поезд даўжынёю на кіламетр.

— Нішто сабе!—усміхнуўся Каленік. Ён ведаў, што апроч Шабуняева, бадай, ніхто на чыгунцы не адважваўся весці такую махіну. Але адступаць назад ён не думаў. Рашуча сказаў дыспетчару: — Што ж, давайце зялёны!..

— Добра!

РАНІЦАЮ паштальён прынёс газету. Разгарнуўшы яе, Шабуняеў звярнуў увагу на заметку, падпісаную камсамольцамі дэпо Масква—Сартыровачная. Яны пісалі аб тым, што будуць жыць і працаваць па-камуністычнаму.

Шабуняеў акуратна склаў газету і схаваў яе ў кішэню. У дэпо сустрэў Каляснёва, спытаў:

— Чытаў, што вырашылі масквічы?

— Н-не...

— На, пачытай!—Шабуняеў разгарнуў газету.

А ў дэпо ўжо ўсе ведалі пра патрыятычны пачын камсамольцаў-масквічоў. Вядома, кожны разумеў, што ўзяць абавязацельства жыць і працаваць па-камуністычнаму—не цяжка. А вось ажыццяўляць...

Пад полудзень усе тры брыгады паравоза былі ў зборы. Тут былі Мечаслаў Ляўковіч, Саша Базылёў, Леанід Кірыленка, Міхаіл Яўсееў, Аркадзь Каляснёў.

Уласна, усе ведалі, што думаюць яны аб адным і тым жа, што цяпер не так важна, хто з іх скажа першае слова.

— Мы згодны,—сказаў Каляснёў.

У гэты дзень у Жлобінскім дэпо быў створаны першы камсамольскі паравозны калектыў, які змагаецца за званне камуністычнага.

Вялікія абавязацельствы ўзялі на сябе ўсе тры брыгады. Сёй-той нават пачаў сумнявацца ў магчымасцях іх выканання, спасылаючыся на даволі старыя, зношаныя лакаматывы, на малакаларыйны вугаль, завезены памылкова гаспадарнікамі, на цяжкі профіль пуці. Але гэта былі не размовы, а хвіліны сумненняў, якія развейваліся перад цвёрдай, няўхільнай воляй калектыву. Было вырашана: кожную паездку рабіць цяжкавагавым поездам. Апроч таго, цяжкі поезд, дастаўлены адной брыгадай з Гомеля ў Жлобін, другая павінна весці са Жлобіна ў Асіповічы без пералому вагі, хоць другі ўчастак у шмат разоў цяжэйшы. Было вырашана: усім членам брыгады атрымаць сярэднюю адукацыю...

Пачаліся дні, поўныя і трывог, і няўдач, і радасцей. Нават той, хто быў дома і адпачываў ад паездкі, не заўсёды спакойна спаў уначы.

Неяк вярнулася з паездкі зменная брыгада Валянціна Арцём'ева. Машыніст, перадаючы паравоз Мечаславу Ляўковічу, вырашыў падцісну́ць буксавыя кліны. І, відаць, замацаваў іх туга. А калі Ляўковіч павёў цяжкі састаў — загарэліся буксы. Добра, што здарылася на падыходзе да станцыі.

Глыбокай ноччу ў кватэры Шабуняева зазвінеў тэлефон. Званіў Ляўковіч. Спрасоння Шабуняеў не мог зразумець, адкуль званяць і што патрэбна. Калі Ляўковіч загаварыў спакойна і не спяшаючыся, Шабуняеў зразумеў, што здарылася.

— Разявы!.. — зазлаваў ён. — Маглі паравоз спаліць!..

— Хопіць, не бурчы. Што цяпер рабіць?..

— Здымі паддоннік, — Шабуняеў наморшчыў лоб, прыгадваючы, што трэба рабіць у такіх выпадках. І калі далёкі голас Ляўковіча прабасіў «зразумела», працягваў:—Зрабі падбіўку і адпусці буксавы клін...

Сон быў перабіты, і да раніцы Шабуняеў варочаўся з боку на бок, думаў, як давядзе Ляўковіч лакаматыў.

Раніцою быў у дэпо.

Пачаўся звычайны працоўны дзень, які заканчваецца ў адзінаццаць вечара. Так, так! Пасля працы трэба гадзіну адпачыць і — у школу. Вучыцца і працаваць — цяжка. А трэба. Усе тры брыгады вучацца. Базылёў, Арцём'еў, Яўсееў і Герт наведваюць вячэрнюю школу-дзесяцігодку. Камкоў паступае ў тэхнікум, а Ляўковіч збіраецца ў інстытут чыгуначнага транспарту. Шабуняеў таксама збіраецца ў інстытут, але ён цвёрда вырашыў: калі нават і атрымае дыплом інжынера — паравоза не пакіне.

Прайшоў яшчэ год.

Па ўсёй чыгунцы шумела слава аб камсамольскай паравознай калоне, якую ўзначальвае Анатоль Шабуняеў. Калона мела свой «почырк», свой выгляд. Паравоз Шабуняева нельга было зблытаць з іншым, хоць у дэпо такіх — дзесяткі. Паравоз да бляску вычышчаны, падфарбаваны, нагадваў фанабэрыстага жаніха. А што датычыць почырку, дык ён быў у манеры ваджэння, у вазе, у захаванні графіка руху.

Пра ўсё гэта засведчылі вынікі года: на асабісты рахунак калоны было запісана 180 тысяч тон грузу, які перавезлі звыш нормы. Ці многа гэта? Многа. Характэрна, што на перавозку іх не было затрачана ні грама вугалю. Больш таго, калона сэканоміла за год звыш ста тон паліва.

Аднойчы пасля цяжкай доўгай паездкі Шабуняеў прывёў у дэпо паравоз і, стомлены, спяшаўся дадому. Толькі вылез з будкі, як машыністы Сцяпан Кляцецкі і Міхась Міхайлоўскі, падкраўшыся ззаду, схапілі моцнымі рукамі і падкінулі ўгару.

— Пусціце! Звар'яцелі ці што?! — прасіўся Шабуняеў.

А тыя не хацелі слухаць.

— Ура — герою!..

— Ура!..

І падкідалі яго ўгару.

Сабраліся механікі, качагары, памочнікі машыністаў.

— Віншуем, Толя! — і працягвалі такія ж замасленыя, закопчаныя сажай, як у Шабуняева, рукі. — Віншуем са званнем Героя Сацыялістычнай Працы!

— Пакіньце дурыць галаву! — разззлаваўся Шабуняеў. — Які з мяне герой!

— Не, герой!

— Самы сапраўдны!

А дома кінулася з парога дачка і павісла на руках.

— Татачка, званілі, што ты герой...

— Што ж у мяне геройскае... — збянтэжыўся Шабуняеў.

Але дачка не давала спакою і, заліваючыся звонкім смехам, пыталася:

— Як мне цяпер цябе зваць — «ты» ці «вы»?

Шабуняева віншавалі таварышы. Тэлефон не змаўкаючы званіў. Анатоль адказваў, што пакуль яму нічога невядома. Толькі ўвечары, калі паштальён прынёс тэлеграму з Масквы, падпісаную міністрам шляхоў зносін Бешчавым, Шабуняеў стомлены і разгублены апусціўся на канапу.

— Відаць, Ліля, сапраўды прысвоілі.

ПЕРШЫ ЧАС Анатоль Шабуняеў адчуваў сябе збянтэжана: як жа працаваць цяпер, пасля прысваення высокага звання?..

— Як працаваў, так і будзеш працаваць, — гаварыла жонка.

— Не, Ліля, пэўна трэба па-новаму.

— Як па-новаму? Хіба ты па-старому працаваў?..

— Відаць, трэба яшчэ лепш...

— Смешны ты, Толя. Калі б я не разумела — іншая справа. У паравоза ж ёсць мяжа, ёсць максімальная нагрузка.

— Гэта праўда. Я ўвесь час думаю: дасягнулі мы гэтай самай мяжы ці не? Чатыры тысячы тон паравоз цягне. А чатыры трыста? Чатыры пяцьсот?..

Лілія Іванаўна ўздыхнула. Яна прывыкла да неспакойнага характару мужа, яна ведае, што Анатоль будзе думаць, раіцца з сябрамі і настойліва дамагацца свайго.

— Участак паганы! — прабурчаў Шабуняеў.

Перагон Гомель — Жлобін сапраўды цяжкі. На ім два вялікія пад'ёмы з крутымі паваротамі. На першы пад'ём саставы ўзыходзяць параўнальна лёгка. Пасля яго ёсць спуск. Шабуняеў кожны раз на спуску развівае максімальную хуткасць і ўлятае на другі пад'ём. Але гэта было толькі ў тых выпадках, калі састаў не затрымлівалі на раз'ездзе, перад пад'ёмам. Для паяздоў звычайнай вагі стаянка на раз'ездзе не мела значэння, а для цяжкіх, як казаў Шабуняеў, была роўная самазабойству. Колькі спрэчак было ў яго з дыспетчарамі! Тыя спасылаліся на вялікую загружанасць магістралі і толькі зрэдку выкройвалі магчымасць прапускаць цяжкія саставы без прыпынку да Жлобіна.

Шабуняеў добра вывучыў гомельскі ўчастак, прывык да яго. Вага ў дзве тысячы дзвесце была даўно «не вагою». Пасля яе ён доўгі час вадзіў паязды ў дзве тысячы пяцьсот тон, потым у тры тысячы трыста. Аднойчы поезд быў тры тысячы восемсот тон. Шабуняеў стаў за рэверсам і адчуваў, як часта білася сэрца, пакуль паравоз не вылез на грэбень пляцоўкі.

У гэты дзень машыніст атрымаў яшчэ адну перамогу: поезд вагою ў чатыры тысячы тон быў дастаўлены з Гомеля ў Жлобін. Са Жлобіна яго павялі на Асіповічы.

Толькі таму нічога дзіўнага не было ў тым, што ў час выбараў у Вярхоўны Савет СССР жыхары Жлобіна назвалі сваім кандыдатам у дэпутаты Анатоля Шабуняева...

На працы, у дэпо, справы ішлі добра. Камсамольская калона цалкам перайшла на ваджэнне цяжкавагавых паяздоў, паспяхова змагаецца за павелічэнне сярэднесутачнага прабегу паравоза. А вось кіраваць дзяржавай было яшчэ больш складана. Шабуняеў вучыўся гэтаму з дня на дзень настойліва, па-гаспадарску, па-камуністычнаму прынцыпова. Сабе ў сшытак занатоўваў скупыя, зразумелыя яму аднаму, адзнакі: «Пагаварыць са старшынёю выканкома т. Паплаўскім», «Старой Івановай адмовілі ў пенсіі», «Буфет у дэпо», «І. Раянкоў». Дарэчы, пра апошні запіс.

Неяк дадому да Шабуняева пастукаў стары і, увайшоўшы, заплакаў. Цяжка бачыць, як плачуць старыя, і ў Шабуняева сціснулася сэрца. Стары назваў сябе Ісакам Раянковым.

— Пакрыўдзілі, дзед?

— Пакрыўдзілі.

Ціха хліпаючы, Раянкоў расказаў, як пайшоў аднойчы купляць карову ў суседнюю вёску, як падпаілі яго знаёмыя леснікі і ў пералеску, ля вёскі, выцяўшы нечым цяжкім па галаве, кінулі ў снег, забраўшы грошы.

— Пасля паездкі ў Жлобін, дзед, займуся, — паабяцаў Шабуняеў.

Амаль тыдзень давялося разблытваць складаную справу. Шабуняеў разам з пракурорам і міліцыянерамі выязджалі на месца, апыталі жыхароў вёскі, якія бачылі ў гэты дзень Раянкова, гаварылі з леснікамі. Шабуняеў высветліў: Раянкоў выпіў з леснікамі і, п'яны, паваліўся, выцяўшыся галавою аб вугал стала. Грошай у яго ніхто не забіраў, ды і не было іх у яго з сабою. Калі Раянкоў прыйшоў зноў да Шабуняева, машыніст заявіў цвёрда:

— Вырашылі прыцягнуць цябе, дзед, да крымінальнай адказнасці за ашуканства і правакацыю...

Раянкова нібы ветрам вымела з пакоя, і Шабуняеў ціха смяяўся, назіраючы праз акно, як хуценька бег па вуліцы нагаворшчык.

А вось старой, якой незаконна спынілі выплату пенсіі, Шабуняеў памог. Цяпер выплачваюць.

* * *

Два гады назад паравознай камсамольскай калоне, якую ўзначальвае Шабуняеў, было прысвоена званне калектыву камуністычнай працы. З таго часу і па сённяшні дзень калектыў не траціць гэтага высокага звання. Дзесяткі тысяч тон розных грузаў перавезлі Анатоль Шабуняеў, Іван Балдуеў, Валянцін Арцём'еў і іншыя майстры лакаматыву.

Сёння выхадны. Шабуняеву не трэба ў дэпо, і ён ідзе туды дзеля мяне — паказаць паравоз, пазнаёміць з машыністамі. Не спяшаючыся, крочыць уздоўж лініі.

— Рыхтуемся да XXII з'езду партыі, — гаворыць Шабуняеў, пільна пазіраючы па баках. На пуцях снавалі паравозы.

— Як рыхтуецеся?

— Вельмі проста, — Шабуняеў стрымана ўсміхнуўся. — Ваджэннем саставаў павышанай вагі, зніжэннем сабекошту тоны-кіламетра, эканоміяй паліва.

«Вельмі проста...» — падумаў я пра словы машыніста. А можа гэта сапраўды так. У простым і звычайным — веліч штодзённых спраў савецкага чалавека...

Вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. «Глыбокая плынь» І. Шамякіна (аўтарызаваны пераклад на рускую мову С. Грыгор'евай), «Запаветнае» А. Звонака, «Задуменныя пералескі» А. Лойкі.

«Да XXII з'езду КПСС дадзім звыш плана 300 тон кардону!» — пад гэтым дэвізам спаборнічаюць брыгады сетачнікаў фабрыкі «Альбярцін» (Слонім). У адной з іх выдатнымі поспехамі ў працы вызначаюцца былыя дзесяцікласніцы Рая Чуіс, Вера Данільчук і Ангеліна Чэшун. Дзяўчаты актыўна ўдзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці. Рая і Вера спяваюць у хоры. Ангеліна іграе ў струнным аркестры.

На здымку (злева направа): Рая **Чуіс**, Ангеліна **Чэшун**, Вера **Данільчык.**

Фота **Ул. Кушнера.**

А. Лазнявому—50 год

18 сакавіка спаўняецца пяцьдзесят год з дня нараджэння пісьменніка Аляксандра Лазнявога.

Прэзідыум праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі накіраваў юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Аляксандр Мікітавіч!

Горача вітаем, ад шчырага сэрца віншуем цябе, нашага добрага сціплага таварыша, паэта і празаіка, з 50-годдзем з дня нараджэння.

З юнацкім запалам ты працаваў на вялікіх будоўлях першых пяцігодак. Ты мужна прайшоў суровыя дарогі Вялікай Айчыннай вайны як баявы камандзір і як ваенны журналіст. Шмат сваіх сіл і ведаў ты аддаў пачэснай справе выхавання савецкіх воінаў. Вялікія падзеі нашага часу, у якіх ты быў актыўным удзельнікам, натхнялі цябе на стварэнне вершаў і крылатых песень, якія ведае наш народ.

Ад усяго сэрца жадаем табе, дарагі Аляксандр Мікітавіч, добрага здароўя, доўгіх год жыцця і новых творчых поспехаў на карысць нашай Радзімы».

З кінакамерай па рэспубліцы

Патрыс Лумумба — ахвяра каланіялізму. Моцным болем адгукнулася гэтая вестка ў сэрцах прагрэсіўных людзей свету. Аб мітынгу пратэсту супраць злачынстваў каланізатараў і іх крывавага пасобніка Хамаршэльда, які адбыўся нядаўна на Мінскім электратэхнічным заводзе, расказваюць першыя кадры кіначасопіса «Савецкая Беларусь» № 6.

З сюжэта «Рабочая кемлівасць» гледачы даведаюцца аб новых работах рацыяналізатараў Віцебскага станкабудаўнічага завода імя Кірава.

Маладым жывёлаводам саўгаса «Зарэчча» Мінскай вобласці, якія сталі на працоўную вахту ў гонар XXII з'езду КПСС, прысвечан сюжэт «Запальваюцца маякі».

Далей у кіначасопісе расказваецца аб тым, што знатны ў рэспубліцы звеннявы — механізатар Уладзімір Паўлавіч Кот падзяліўся вопытам вырошчвання кукурузы з членамі комплексных звенняў, якія прыязджалі ў Гомель на кароткатэрміновыя курсы механізатараў, а таксама пра тое, што рэтрансляцыйны кабель звязаў Гомель з Масквой і гамяльчане цяпер маюць магчымасць прымаць перадачы Цэнтральнай студыі тэлебачання.

З вялікай цікавасцю будуць прагледжаны кінакадры аб сонечным зацменні, аб Палацы рэгістрацыі шлюбаў, які адкрыўся ў Мінску.

У заключэнне часопіса гледачы пазнаёмяцца з новай праграмай духавога аркестра штаба Беларускай ваеннай акругі.

ПІСЬМЫ Ў РЭДАКЦЫЮ

Калі надыходзіць вечар...

— Раздаю да туза! Мішка, здымай!..

Пакой завалакло туманам тытунёвага дыму. Раз-пораз чуваць азартныя выкрыкі: «Валет! Козыр! Біта!».

А навокал стала стоўпіліся балельшчыкі і прэтэндэнты на новую партыю.

— «Дурня на высадку», — настойваюць тыя, каму не хапіла месца за сталом.

...На двары поўнач. Пакой паступова пусцее. Чарнабровы хлопец, надзяючы ватоўку, ляніва пазяхае.

— Вось і прайшоў вечар. Толькі галава нібы свінцом налітая.

Выходзяць на вуліцу. Свежае паветра п'яніць. Высока ў небе вісіць месяц.

— Вось і прайшоў вечар, — паўтарае, уздыхаючы, юнак. — А заўтра куды? Зноў у карты? — насвістваючы, ён паварочвае ў завулак, паціху крочыць дадому.

І так з вечара ў вечар. Збіраецца моладзь у вольны ад работы час у прасмаленай дымам хаце і да позняй ночы «забівае дурня». Выключэнне — выхадны. Вечарам у нядзелю юнакі і дзяўчаты вёсак Маскалеўшчыны, Лабуноўшчыны, Старынкі і Зыкова ідуць на танцы ў суседні калгас імя Калініна Лутаўскага сельсавета.

Ёсць у калгасе імя XX з'езду КПСС юнакі і дзяўчаты, якія не паважаюць карт і не вандруюць у пошуках вечарынкі. Яны хацелі б праводзіць вольны час у сваім клубе, у сельскай бібліятэцы, якая не так даўно пераехала ў калгасны клуб. Але, на вялікі жаль, клуб калгаса і сельская бібліятэка ўжо другі год на замку.

А чаму? Ды таму, што загадчык клуба камуніст Васіль Прышывалка любіць толькі атрымліваць заработную плату. А астатняе для яго — хоць трава не расці. Загадчыца бібліятэкі Вольга Багданава працавала надзвычай дрэнна, а цяпер зусім паехала да мужа на Нафтабуд.

Два гады назад добрая была самадзейнасць у калгасе. Часта наладжваліся маладзёжныя вечары, на якіх чыталіся лекцыі і даклады.

Шматлікі калектыў мастацкай самадзейнасці выступаў на клубнай сцэне, нават выязджаў з канцэртамі ў суседнія калгасы.

— Вось наш галоўны козыр для справаздачы аб культурна-масавай рабоце на вёсцы, — гаварылі пра таленавітую моладзь калгаса работнікі раённага аддзела культуры і райкома камсамола.

І раптам нібы заснулі чатыры вёскі калгаса. Прыемным успамінам сталі цікавыя маладзёжныя вечары, прыціхлі вясёлыя песні і танцы, згас імпэт у калгасных артыстаў. Калгасны клуб не працуе...

Што ж здарылася?

Паехаў працаваць на цалінныя землі баяніст Анатоль Волкаў. Неўзабаве аграном Тацяна Вінаградава, яна ж і сакратар камсамольскай арганізацыі, пакінула калгас і выехала з вёскі. З таго часу больш чым паўсотні камсамольцаў і многа несаюзнай моладзі жывуць без важака, без сакратара камсамольскай арганізацыі.

Праўленне арцелі накіравала на курсы баяністаў Аляксандра Волкава. Год плаціў калгас за яго вучобу. Год чакала моладзь таго часу, калі ў клубе зайграе свой аднавясковец. І нарэшце... «дачакалася». Месяц, а мо і' таго менш Аляксандр Волкаў папрацаваў у калгасным клубе, а пасля заявіў:

— Не для таго я вучыўся, каб вам іграць тут...

І падаўся далей ад калгаса. Зноў у клубе запанавала цішыня. Ні самі камсамольцы, ні партыйная арганізацыя не дбаюць аб культурна-масавай рабоце ў клубе. У баку застаецца і Ушацкі раённы Дом культуры. Ніхто з яго работнікаў не клапоціцца, каб дапамагчы калгаснай моладзі скласці добры рэпертуар канцэрта, падабраць цікавую п'есу, новую песню.

Забыліся ва Ушачах пра культурныя запатрабаванні калгаснікаў.

А. БОРСКІ,
калгаснік.

Ушацкі раён.

Ні кіно, ні бібліятэкі

Мы жывём у вёсцы Лубня Мазырскага раёна Гомельскай вобласці. Працуем — хто ў калгасе «Уперад», хто ў саўгасе «Бібіцкі». Любім сваю работу і стараемся працаваць добра. Але калі прыходзім пасля работы дахаты, нам няма дзе правесці вольны час.

Раённы аддзел культуры забыўся на нас. Кінаперасоўка да нас не прыязджае. Апошні раз яна была больш чым пяць месяцаў назад, у пачатку кастрычніка 1960 г. Загадчыка аддзела культуры тав. Высоцкага гэта зусім мала непакоіць.

Калі загадчыкам раённага аддзела культуры быў тав. Кудрыс, наш клуб працаваў: там праводзіліся гутаркі, чыталіся лекцыі, дэманстравалася кіно. Працавала і бібліятэка-перасоўка. Было чым заняцца пасля работы. Потым загадчыкам аддзела культуры стаў тав. Высоцкі і культурнае жыццё ў нас заняпала. Ні кіно, ні бібліятэкі...

А мы, жыхары вёскі Лубня, хочам жыць культурным жыццём, мець магчымасць паслухаць лекцыю, даклад, пачытаць цікавую кнігу, паглядзець кінафільм.

І. ДАНІЛЬЧУК,
М. ДАНІЛЬЧУК,
Н. ШЧЭРБІН.

ПОШУКІ І ДАНІНА ШАБЛОНУ

Больш за трыццаць год выступае на літаратурна-крытычным фронце Алесь Кучар. У яго былі і поспехі, і няўдачы, і сур'ёзныя памылкі, пра якія не раз сурова гаварылася ў нашым друку. Усё лепшае, што напісаў А. Кучар за многія гады, склала кнігу «Літаратурна-крытычныя артыкулы» (1953). Не пазбаўленая недахопаў, кніга гэтая атрымала ўвогуле станоўчую ацэнку крытыкі і чытачоў. Яна ў папулярнай форме асвятляла творчасць буйнейшых нашых пісьменнікаў.

Нядаўна на кніжнай паліцы з'явілася новая кніга Алеся Кучара*), у якой прыкметна выявіўся ідэйна-творчы рост крытыка. У ёй змешчаны манаграфічныя характарыстыкі творчасці Змітрака Бядулі і Янкі Брыля, апавяданняў Міхася Лынькова і Янкі Маўра, паасобных твораў Кузьмы Чорнага («Трэцяе пакаленне»), Піліпа Пестрака («Сустрэнемся на барыкадах»), Петруся Броўкі («Калі зліваюцца рэкі») і Івана Шамякіна («Крыніцы», «Трывожнае шчасце»).

Пра літаратурныя творы, якія разглядаюцца ў кнізе «Аб мастацкай прозе», яшчэ раней за А. Кучара многа пісалася іншымі літаратуразнаўцамі. Здавалася б, што тут можна сказаць новага? Але, прачытаўшы кнігу, пераконваешся, што яе аўтар не ідзе пратаптанымі сцежкамі, выяўляе свой погляд на літаратурныя з'явы, выяўляе свой стыль. У большасці выпадкаў крытык умее паглядзець на мастацкі твор свежым вокам, даць яму арыгінальную (можа, часамі і спрэчную) характарыстыку.

А. Кучар добра ведае гісторыю літаратуры, разумее спецыфіку мастацкага слова, адчувае яго чароўнасць, сілу і хараство, валодае здольнасцю вызначаць адметнае і своеасаблівае ў творчасці таго або іншага пісьменніка. Крытык не абмяжоўвае сябе пераказам ідэйнага зместу твораў, лаканічнай характарыстыкай вобразаў, а імкнецца адначасова паставіць і па-магчымасці вырашыць найбольш складаныя праблемы літаратуразнаўчай навукі. Ён закранае пытанні творчага метаду, традыцый і наватарства, сюжэта і кампазіцыі, мовы і стылю літаратурных твораў і г. д.

Бадай, самы лепшы артыкул кнігі, той, у якім аналізуецца раман Піліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах». Глыбокі аналіз праблематыкі рамана, яго складанай вобразнай сістэмы спалучаецца з яснай, даступнай формай выкладання. Артыкул напісан жыва, эмацыянальна, натхнёна, у форме мастацкага нарыса, і таму чытаецца з цікавасцю. Проста і разам з тым паэтычна пачынае, напрыклад, крытык гаворку пра галоўнага героя рамана: «На скрыжаванні дарог спыніўся Андрэй Касцевіч... За яго плячыма ўжо турма і немалы шлях барацьбы. Толькі што пан староста спакушаў яго магчымасцю працаваць для «дабра» свайго народа легальным чынам. Староста не патрабаваў, каб Андрэй здрадзіў сваім таварышам, ён гаварыў з ім як «роўны з роўным», «інтэлігентны чалавек з інтэлігентным чалавекам». Ён пераконваў Андрэя, што калі і трымацца камунізма, дык «камунізма гуманнага», талстоўскага. І вось Андрэй, прайшоўшы па мястэчку, атрымаўшы на пошце ліст з турмы ад сваёй каханай Вольгі (Надзеі) Харашэвіч, спыніўся адпачыць на скрыжаванні дарог. Скрыжаванне дарог — гэта сімвал. Па якой дарозе пайсці? Ісці проста ці збочыць? І вось тут адзінае, што дае маральную сілу герою, гэта народ. Вялікая вера ў народ, у яго прыгожую, гуманную душу дае сілы Андрэю ісці далей па шляху барацьбіта, шляху, па якім ён да гэтага часу ішоў».

Мы знарок пачалі размову аб мастацкай форме артыкула таму, што нашы літаратуразнаўцы яшчэ мала клапоцяцца аб яснасці выкладання думак, не звяртаюць увагі на мову і стыль, пішуць нудна, суха, нецікава. Чытаеш якую-небудзь крытычную працу і, гаворачы словамі Кандрата Крапівы, «усё роўна як мякіну жуеш, — ніяк праглынуць не можаш».

Літаратуразнаўцы часамі забываюць тую простую ісціну, што іх творы павінны ўздзейнічаць не толькі на розум, але і на пачуцці чытачоў, выклікаць у іх любоў да мастацкага слова, выхоўваць пачуццё прыгожага. Калі ж крытычны твор напісан не па-мастацку, бясстрасна, шэрай, невыразнай мовай, то ці можна ў такім выпадку весці размову аб эстэтычным выхаванні чытача?

Лепшыя старонкі кнігі Алеся Кучара могуць паслужыць прыкладам таго, як трэба пісаць аб літаратурных творах.

Вернемся аднак да артыкула, у якім крытык аналізуе раман «Сустрэнемся на барыкадах». Важна падкрэсліць тую добрую асаблівасць, што адзін з лепшых твораў на так званую заходнебеларускую тэматыку разглядаецца крытыкам у арганічнай сувязі з усім гісторыка-літаратурным працэсам. Тут прыводзяцца ўдалыя паралелі, параўнанні, супастаўленні рамана з творамі папярэднікаў і сучаснікаў Піліпа Пестрака. Усё гэта дало магчымасць крытыку выявіць важнейшыя рысы індывідуальна-творчага аблічча пісьменніка, паказаць тое лепшае, што ён наследаваў у іншых маста-

*) **Алесь Кучар.** Аб мастацкай прозе. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1961.

ПАЧАТАК ПОДЗВІГУ



«Чалавек не здаецца» — новая кінакарціна, пастаўленая студыяй «Беларусьфільм» (сцэнарый І. Стаднюка, рэжысёр І. Шульман). Назва мужная і вельмі дакладная. Аўтары з поўнай на тое падставай даюць да фільма кароткі ўступ: перад гледачом уваскрэсне сёння, кажа дыктар, нявыдуманая гісторыя; некаторыя з яе герояў, магчыма, пазнаюць сябе на экране, а іншых... іншых пазнаем мы — іх сваякі і блізкія, іх таварышы па зброі.

Так, многія з нас убачаць у фільме сваё салдацкае юнацтва і сталасць.

Адна з вялікіх адзнак мінулай вайны — іменна тое, што савецкая моладзь паказала сябе дастойным нашчадкам бацькоўскай доблесці і славы. Нашы юнакі і дзяўчаты 30—40-х гадоў умелі не толькі браць з удзячнасцю шчасце з рук старэйшага пакалення; разам з бацькамі яны пайшлі ў гарніла свяшчэннай вайны і сталі той самай сілай, што ўшчэнт разбіла агрэсараў.

Аўтары фільма вырашылі паставіць у самым цэнтры падзей зусім маладога, яшчэ не абстралянага воіна Пятра Марыніна, які толькі што скончыў ваеннае вучылішча. Фільм з першых жа кадраў сцвярджае асноўную ідэю: чалавек не здаецца тады, калі ў ім з маладосці б'ецца гарачае сэрца патрыёта. І таму аповесць аб падзеях дваццацігадовай даўнасці не толькі хвалюе, але і вучыць, выхоўвае моладзь.

Баявая абстаноўка на адным з участкаў пад Гродна складваецца так, што ад волі і адвагі малодшага палітрука Пятра Марыніна залежыць лёс дывізіі: у неверагодна цяжкіх умовах ён імкнецца выратаваць яе [illegible] лішчы, у піянерскім атрадзе і ў камсамоле.

Вайна разлучыла Пятра і Любу ў той самы дзень, калі яны павінны былі сустрэцца. Абое становяцца франтавікамі, абое самаадданa выконваюць воінскі абавязак. І тут можна было б паспрачацца з аўтарамі карціны, ці варта было звяртацца да элементаў дэтэктыву, якія раптам урываюцца ў тканіну фільма. Думаецца, поўная драматызму і чалавечай прыгажосці гісторыя Пятра, Любы і іх аднапалчан магла б сама па сабе скласці паўнацэнны напружаны сюжэт. На шчасце, прыгодніцка-дэтэктыўныя матывы ўсё ж не засланілі подзвіг Марыніна і іншых танкістаў. Патэтычная тэма баявога сцяга гучыць у лепшых кадрах фільма на поўную сілу. І тэмпераментнае сцвярджэнне — Чалавек не здаецца! — яшчэ вышэй узнімае тэму. Шкада толькі, што ў фільме на долю Любы выпала сузіральная місія. У адным толькі выпадку яна праяўляе сябе актыўным байцом, знішчаючы варожага разведчыка.

У фільме нямала трапна знойдзеных і таленавіта зазнятых эпізодаў і кадраў. Прыгадаем хоць бы раніцу ў лагеры танкістаў — раніцу 22 чэрвеня 1941 г. Прыгадаем кадры народнага гора: ідуць, ідуць па прасёлках і бальшаках бясконцыя натоўпы жанчын, дзяцей, старых — на усход, ад родных мясцін. А насустрач, на захад, ідуць вайсковыя калоны, іх яшчэ мала, куды менш, чым трэба, але яны не папросяць літасці ў баі... Прыгадаем і сцэну ў лесе, калі Пётр Марынін, стомлены і знясілены просіць параненых чырвонаармейцаў пайсці ў бой супраць фашыстаў, якія лютуюць у вёсцы. І вялікая сіла свяшчэннага абавязку ўзнімае на ногі тых, хто, здавалася б, кроку ступіць не здольны...

Ёсць у кінематографе такія шчаслівыя знаходкі, калі нават самы скупы, без адзінага слова, кадр набывае значнасць абагульняючай думкі. Такі кадр з Пятром Марыніным, які не паспеў даехаць да станцыі, дзе [illegible] хвіліны ісці і ісці на захад, ісці доўга, да самай перамогі. І дарэмна аўтары фільма тлумачаць нам гэта дыктарскім тэкстам, нібы не давяраючы сіле вельмі ўдала знойдзенага кадра.

Яшчэ больш ёмісты, напоўнены думкаю эпізод, калі таварышы па зброі выносяць з бою цяжка параненага Пятра.

Аператар Уладзімір Акуліч знаходзіць такія моцныя, выразныя ракурсы, што радавы эпізод робіцца сапраўдным сімвалам. Мы бачым жывое аблічча цуда-волатаў, якія мужна абаранілі гонар, славу, жыццё роднага народа...

Фільм, відавочна, выкліча нямала спрэчак, асабліва сярод ветэранаў фронта. Яно і зразумела: жывыя ўдзельнікі ўзноўленых у карціне падзей раўнівыя да незгасальнай памяці тых дзён, да асабістых уражанняў ад першых баёў, поўных трагічных выпрабаванняў і нязгаснай веры ў нашу перамогу. Мне, напрыклад, здаецца перавялічанай пастаўленая на пярэдні план агентурная работа варожага штаба, што прыглушае ў нейкай меры неверагодную сілу баявога адпору, які далі ворагу нашы салдаты ў першыя дні вайны, нягледзячы на ўсе няўдачы аператыўна-стратэгічнага парадку. Магчыма, вядома, розныя меркаванні як аб ступені праўдзівасці ў паказе дзеянняў войск, так і пра выразнасць таго ці іншага эпізоду, пра ігру таго ці іншага выканаўцы. Але асноўнае бясспрэчна: пісьменнік Іван Стаднюк даў кінематаграфістам цікавае, хвалюючае апавяданне аб першых днях Вялікай Айчыннай вайны, на экраны выходзіць баявы патрыятычны фільм.

Нельга не адзначыць прынцыповую і прыкметную акалічнасць. Аўтару гэтых радкоў давялося пазнаёміцца са сцэнарыям І. Стаднюка яшчэ задоўга да пачатку здымкаў. І вось цяпер перад намі гатовы фільм. Ці з'явілася ў ім штосьці новае, шчасліва знойдзенае ў працэсе вытворчасці? Так, з'явілася. Але ці захаваўся сцэнарый [illegible] што ў рэжысёра-пастаноўшчыка І. Шульмана было нямала творчых пошукаў лепшага, гарачых спрэчак са сцэнарыстам. Але рэжысёр не паследаваў сумніцельнаму прыкладу некаторых «энтузіястаў», якія на словах называюць сцэнарый асноваю фільма, а «ў рабочым парадку» наспех перакройваюць яго да непазнавальнасці. У прынцыповым, але беражлівым стаўленні да літаратурнай асновы фільма варта бачыць адну з рашаючых умоў плённай працы пісьменніка ў кіно.

Аўтарам фільма ўдалося, на наш погляд, прыцягнуць добрыя выканаўчыя сілы. Удалы Валянцін Бураў у ролі Пятра Марыніна. Ён выключна прывабны, просты, пра яго можна сказаць — «такіх многа». А ў гэтым і заключана адна з асноў вобраза! Вонкава стрымана, але з добрым унутраным тэмпераментам іграе ролю камісара Маслюкова артыст Г. Жжонаў. Прывабная Л. Луціна ў ролі Любы, хоць ёй і перашкаджае некаторая інертнасць характару гераіні, як яна выпісана сцэнарыстам.

Фільм «Чалавек не здаецца» выходзіць на экраны напярэдадні 20-годдзя з дня зладзейскага нападу гітлераўскай Германіі на нашу краіну. Расказваючы пра пачатак вялікага подзвігу савецкіх людзей у Айчыннай вайне, ён знойдзе жывы водгук і ў сэрцах ветэранаў-салдат, і ў душы нашай моладзі.

Пётр ХАРКОЎ.

На здымках: кадры з кінафільма «Чалавек не здаецца». 1. Артыстка Л. Лужына ў ролі Любы. 2. Артыст Г. Жжонаў ў ролі батальённага камісара і артыст Г. Някрасаў ў ролі Назарава (справа).

Карысны семінар

Пры Брэсцкім абласным Доме народнай творчасці адбыўся дзесяцідзённы семінар кіраўнікоў драматычных калектываў. Заняткі праходзілі па асновах рэжысуры і грыму. Для правядзення семінара былі запрошаны рэжысёр рэспубліканскага Тэатра юнага гледача заслужаны артыст БССР В. Пацехін, кансультант абласнога Дома народнай творчасці Н. Ладзейнаў, артыст Тэатра імя ЛКСМБ А. Самараў.

Слухачы пазнаёміліся з методыкай работы рэжысёра над спектаклем і паказалі падрыхтаваную імі аднаактовую п'есу «Каціна памылка» Эвальд.

Удзельнікі семінара пазнаёміліся з тэхнікаю накладання грыму. Яны прагледзелі ў абласным тэатры спектаклі «Іркуцкая гісторыя», «Два колеры» і спектакль самадзейнага драматычнага калектыву Брэсцкага клуба чыгуначнікаў «Не ўсё кату масленіца».

П. ВЫСОЦКІ.

Факультэт прапагандыстаў кнігі

Гальшанская сельская бібліятэка — лепшая ў Ашмянскім раёне. Больш 13 год кіруе ёю Марыя Аляксандраўна Піваварчук. За гэты час колькасць чытачоў вырасла ў дзесяць разоў.

Па ініцыятыве М. Піваварчук пры бібліятэцы створан факультэт грамадскіх распаўсюджвальнікаў кнігі. Яго слухачы — вучні старэйшых класаў сярэдняй школы. Заняткі, якія вядзе Марыя Аляксандраўна, праходзяць жыва і цікава. Ужо вывучаны тэмы «Агульнае знаёмства з бібліятэкай», «Роля кнігі ў камуністычным выхаванні працоўных», «Формы і метады прапаганды кнігі», «Аб бібліятэчным абслугоўванні насельніцтва Гальшанскага сельсавета» і інш.

Г. НЕЎПАКОЕЎ.

ПРАНІКАЮЧЫ Ў ЖЫЦЦЁ...

Перад намі — дзве невялікія кніжкі, выдадзеныя ў канцы мінулага года. Адна з іх — нарыс Аляксея Кулакоўскага «Зоркі салігорскія» — пра будаўнікоў Салігорскага калійнага камбіната, другая — нарыс Аляксея Карпюка «Мая Гродзеншчына» — расказвае пра жыццё і працу калгаснікаў, рабочых, інтэлігенцыі — землякоў пісьменніка. З абодвух нарысаў паўстае багаты падзеямі наш сённяшні дзень, паўстаюць вобразы простых, шчырых, працавітых савецкіх людзей.

Лепшыя мясціны нарыса Аляксея Кулакоўскага напісаны пафасна, моваю гнуткаю і выразнаю, прасякнуты прыўзнятым, лірычным настроем. Многія факты ў нарысе, асветленыя публіцыстычнай думкай аўтара, пакідаюць след у памяці. Нарысіст здолеў належным чынам размеркаваць, скампанаваць сюжэтна жыццёвы матэрыял.

Чытачы пазнаёмяцца ў нарысе са слаўнымі працоўнымі справамі будаўнікоў.

Працоўная біяграфія маладога праходчыка Уладзіміра Навумовіча пачалася на будоўлі. Учарашні калгаснік, ён стаў вопытным спецыялістам, заваяваў павагу і аўтарытэт. Навумовіч — ударнік камуністычнай працы. І нездарма на будоўлі гавораць: што пройдзе праз рукі Уладзіміра — ці будзе гэта выбарка грунту, ці мацаванне ствала, ці якая іншая работа — таго папраўляць не трэба.

Ініцыятыўны чалавек і добры арганізатар брыгадзір комплекснай камсамольска-маладзёжнай брыгады Іван Чабатар. Па-гаспадарску клапоціцца ён аб якасці работ, нястомна шукае новых метадаў і форм кіраўніцтва, лепшай расстаноўкі людзей. У брыгадзе Чабатара выбран, напрыклад, савет з найбольш актыўных, аўтарытэтных рабочых, які штодня падводзіць вынікі работы, адзначае добрае і благое, намячае заданні на заўтрашні дзень. Па метаду чабатараўцаў цяпер працуюць на будоўлі амаль што ўсе будаўнічыя брыгады.

Аўтара «Зорак салігорскіх» цікавіць не кожная падзея на будоўлі, не любы факт. Ён вылучае падзеі найбольш істотныя, факты найбольш важныя. Прабіўка, скажам, шахтавых стваалоў на глыбіню да чатырохсот метраў — рэч надзвычай складаная. На будаўніцтве яна ўскладнілася яшчэ і тым, што ў месцы прабіўкі былі выяўлены плывуны. Ніякая вядомая да той пары тэхніка не магла іх адолець. Але воля і розум чалавека знайшлі выйсце: была пабудавана станцыя замарожвання глебы. Гэты факт важны як сам па сабе, так і ў сэнсе паказу мужнасці, стойкасці, спрыту будаўнікоў.

Аб рысах новага, перадавога ў свядомасці, у побыце рабочых будоўлі сведчыць такі ўбачаны і апісаны нарысістам факт: у ленкутках маладзёжных інтэрнатаў стаяць без прадаўца столікі продажу прадметаў першай неабходнасці.

Задума нарысіста — расказаць, як нараджаўся і рос камбінат, раскрыць працавітасць і маральнае хараство яго будаўнікоў, на жаль, не ўсюды ў нарысе знайшла дасканалае ўвасабленне. Аўтар шчодра падае працоўныя біяграфіі будаўнікоў. Але, на жаль, за імі часта не відаць непаўторных чалавечых характараў. Сапраўды, хіба можа паўстаць канкрэтны вобраз чалавека з такога, напрыклад, паведамлення: «Інжынер Леанід Палякоў, як аўтар многіх каштоўных прапаноў па ўдасканаленню вытворчасці, зноў пачаў часта задумвацца, шукаць новых метадаў праходкі. І хутка былі пададзены вельмі карысныя прапановы... Іншы раз інжынер падаваў думку, а брыгадзіры, звеннявыя і проста шахцёры развівалі яе... Часцей жа бывала так, што рабочыя падказвалі тую ці іншую ідэю, а інжынер правяраў і тэарэтычна абгрунтоўваў яе».

Найбольш запамінаецца ў нарысе дзед Міканор. Аўтар заўважыў і ўмела раскрыў перад чытачом самыя характэрныя рысы яго натуры. Чаго варта хоць бы такая сцэна: калі былі здабыты з-пад зямлі першыя кілаграмы спажыўнай солі, дзед датуль не верыў, што яна сапраўдная, пакуль не кінуў драбок гэтай солі ў міску з крупнікам.

Шкада, што бегла, агульна гаворыць аўтар пра само будаўніцтва. Чытачу хацелася б ведаць, скажам, як вядзецца праходка шахтавых стваалоў, што такое «цюбінг», «капёр» і г. д. Шахтабуд — першая, пакуль адзіная ў сваім родзе будоўля на беларускай зямлі, і тлумачэнні, падрабязнасці толькі ўзмацнілі б пазнавальную вартасць нарыса.

Не вельмі прыемна сустракаць у нарысе мясціны, якія пераказваюць старонкі аповесці гэтага аўтара «Тут я жыву...» Так, Васілёва «пярэстая кабыла» — сімвалічнае, так сказаць, увасабленне дарэвалюцыйнага сялянскага жыцця — з аповесці перавандравала ў нарыс. Тут яна таксама і пярэстая, і нядошлая. Васіль Тумаш у аповесці «...кідаў воз і ішоў шукаць дзе-небудзь якой травіцы ці хоць руні каліва, каб падкарміць жывёліну» (стар. 95), у нарысе — «плюнуўшы, кідае... бацька воз, ідзе шукаць для пярэстай якой-небудзь падкормкі» (стар. 5).

Нарыс «Мая Гродзеншчына» Аляксея Карпюка — напісан у іншым плане. Калі А. Кулакоўскі дзеліцца з чытачом уражаннямі пра асабіста бачанае і пачутае, дык А. Карпюк, апрача расказаў аб нашым сёння, заглядвае і ў мінулае, дае звесткі і лічбы гісторыка-геаграфічнага, эканамічнага, статыстычнага парадку, выкарыстоўвае архіўныя матэрыялы.

Шмат дзе пабываў, шмат што пабачыў аўтар на сваёй роднай Гродзеншчыне. Яго знаёмыя — людзі простыя і працавітыя, са шчырай душой і крылатымі марамі. Вось сям'я калгасніка Гецольда з Мастоўскага раёна. За адзін толькі год яна дала калгасу сорак тысяч рублёў прыбытку!

Расказваючы пра сённяшні дзень, нарысіст не-не ды і прыгадае мінулае. Такія супастаўленні — ці то гаворка ідзе аб лёсе народа, ці аб лёсе асобнага чалавека — пераканальна сведчаць, якія велізарныя змены адбыліся за гады Савецкай улады ў жыцці, у псіхалогіі людзей аднаго з куткоў былога Заходнебеларускага краю. У заключнай частцы нарыса «Пра «самабытнасць» гаворыцца аб росце прамысловай магутнасці Гродна, аб новым чалавеку. Вынаходніцтва, рацыяналізатарства, абмен вопытам паміж рабочымі — у нашых умовах звычайная з'ява. А дваццаць гадоў назад? Аўтар прыводзіць такі выпадак. На тэкстыльнай фабрыцы ў мястэчку Гарадок адзін з рабочых працаваў адразу на двух станках, за што атрымліваў большую зарплату. Каб не выдаць сакрэту, ён у час работы закрываў станкі фанернай будкай, а ля ўваходу ў яе ставіў на варту сына.

Многае скажуць чытачу і лічбы, прыведзеныя ў нарысе. На сарака двух гродзенскіх прамысловых прадпрыемствах працуе сем з паловай тысяч рабочых; пры ўладзе пілсудчыкаў у Гродна была толькі адна «навучальная» ўстанова... курсы падкоўвання коней. Сёння ж тут — дваццаць чатыры навучальныя ўстановы...

Аляксей Карпюк раскрывае характары людзей не праз апісанне, а паказвае чалавека ў дзеянні, у сутыкненнях з іншымі людзьмі. Нарысіст смела, але ў меру, прыбягае да мастацкага домыслу, што завастрае, робіць больш выразным вобраз.

Не задаволіць чытача трэцяя, даволі вялікая, частка нарыса («Гаспадар»), напісаная вельмі няроўна. Пакуль гутарка ідзе пра былое — нарыс чытаецца; калі ж аўтар пераходзіць да галоўнага — паказу калгасных будняў — знікаюць жывыя людзі, пачынаецца дэкларацыйнасць, слоўная траскатня. Павярхоўнасцю грашыць сёмая частка нарыса («Нёманскія вадалазы»). Аўтар дрэнна ведае тое аб чым піша: работу вадалазаў, што ачышчалі фарватар Нёмана. Таму, акрамя прозвішчаў ды агульных месц, тут, па-сутнасці, нічога няма.

Слова ў нарысе А. Карпюка — пераважна эканомнае, сказ энергічны. Адчуванне слова, уменне карыстацца ім, добрая назіральнасць заўважаюцца і пры апісанні падзей, і пры характарыстыцы чалавека, у дасціпных, запамінальных параўнаннях: «Конік... такі маленькі, што, здаецца, прывязаны да аглабель, і такі худы, што не разбярэш, дзе дуга, а дзе рэбры. Скура на коніку — быццам паношаная світка, на баках абдзёртая да мяса, уся ў драпінах і струпах».

Праўда, там-сям ёсць і зрывы. Як натужна, напрыклад, чытаецца такі няўклюдны, груваcткі перыяд: «...масіўныя памешчыцкія пабудовы сялянам здаваліся вяршыняй гаспадарчай дасканаласці. Цяпер наяўнасць сродкаў дала магчымасць пабудаваць фермы настолькі лепшыя за памешчыцкія, наколькі тыя былі лепшыя за ўбогія сялянскія хлявы з вышчаранымі рэбрамі латаў».

Абодва нарысы — і Аляксея Кулакоўскага «Зоркі салігорскія» і Аляксея Карпюка «Мая Гродзеншчына» — творы, безумоўна, карысныя. Бясспрэчна іх пазнавальная вартасць. Але, пранікаючы ў жыццё, ведучы разведку на яго перадавых рубяжах, неабходна глыбей зазіраць у справы і думы чалавека-стваральніка, паўней адлюстроўваць героіку сённяшніх дзён. Такая задача пад сілу абодвум нарысістам. Сведчанне таму — мастацкая практыка гэтых здольных пісьменнікаў.

М. ЦІХАНЧУК.

Навукова-атэістычная канферэнцыя

Па ініцыятыве Ільянскай раённай бібліятэкі ў мясцовым сельскім Доме культуры адбылася навукова-атэістычная канферэнцыя. На ёй прысутнічала больш 300 рабочых саўгаса «Асцюковічы», студэнты Ільянскага ветэрынарнага тэхнікума, калгаснікі.

З цікавым дакладам аб узнікненні жыцця на Зямлі выступіў выкладчык ветэрынарнага тэхнікума А. Лапега. Студэнт І. Ціцішын расказаў аб шкоднасці рэлігіі. З вялікай цікавасцю прысутныя слухалі выступленне лектара Вілейскага гаркома партыі тав. Лукшы. Затым выкладчыца Т. Піткевіч прадэманстравала доследы, якія выкрываюць шарлатанства царкоўнікаў. Прадэманстраваны кароткаметражныя кінафільмы на антырэлігійную тэму.

Ул. БРЫЛЬ.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

Радыё для вучняў

У 11 нумары нашай газеты за г. г. было змешчана пісьмо дырэктара Дзяржынскай сямігадовай школы Я. Гаварушкі пад назвай «Радыё павінна дапамагчы». Аўтар пісьма прапанаваў арганізаваць спецыяльныя музычныя радыёперадачы, якія дапамагалі б выкладанню спеваў у школе.

Рэдактар музычнага вяшчання для дзяцей Камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР тав. Лапцева паведаміла, што рэдакцыя дзіцячых перадач вырашыла два разы ў месяц рабіць перадачы, у якіх будуць развучвацца песні, што ўваходзяць у школьныя праграмы. Таксама будзе арганізаваны цыкл канцэртаў па школьнай праграме.

„Хіба гэта сумленна?“

У пісьме ў рэдакцыю Рыгор Барадулін паведамляў аб недакладнасцях, дапушчаных А. Паляковым у інфармацыі «Апошні верш зборніка», змешчанай у газеце «Мінская праўда» за 10 снежня мінулага года.

Рэдакцыя газеты «Мінская праўда» паведамляе, што пазаштатны аўтарскі савет аддзела інфармацыі строга папярэдзіў аўтара тав. А. Палякова (А. Пустахода).

ПЕРШЫЯ СПРОБЫ

У мінулы панядзелак, увечары, у зале Саюза кампазітараў сабраліся кампазітары-прафесіяналы і самадзейныя аўтары — удзельнікі створанага чатыры месяцы назад творчага семінара.

Прагучалі мелодыі мала вядомых яшчэ аўтараў Р. Гуськова, С. Каралёва, М. Лагуна, Ул. Карызны, І. Нагаўкіна, Д. Шчарбіны і Д. Лавіцара. Іх творчасць была прадстаўлена рознымі жанрамі (лірычная песня, хоры, вакальныя дуэты, фартэпіянныя п'есы і нават маршы для духавога аркестра). Праўленне саюза спецыяльна наладзіла гэты своеасаблівы канцэрт-паказ, каб усебакова пазнаёміцца з удзельнікамі семінара пачынаючых аўтараў.

З праслуханых твораў вылучаюцца: жаночы хор «Беларусь мая» Ул. Карызны, напісаны ім на свой тэкст, фартэпіянныя п'есы (танец, марш і вальс) І. Нагаўкіна, які валодае цікавым гарманічным чуццём. Д. Шчарбіна зарэкамендаваў сябе даволі ўдалымі песнямі «Ходзіць месяц» (словы К. Буйлы) і «Калыханка» (словы М. Машары).

Дэталёвае абмеркаванне твораў, выкананых у справаздачным канцэрце спевакамі радыё, паказала, што сярод самадзейных аўтараў ёсць безумоўна таленавітыя людзі. Аднак усім ім не хапае трывалых тэарэтычных ведаў па гармоніі, паліфоніі і інструментоўцы, навыкаў харавога пісьма. Таму кожны ўдзельнік семінара, калі ён хоча дасягнуць высокіх вынікаў у творчай працы, павінен сістэматычна наведваць заняткі, настойліва павышаць сваю кампазітарскую тэхніку.

Вельмі пажадана, каб усе ўдзельнікі семінара рэгулярна хадзілі на канцэрты, больш слухалі музыку розных жанраў. Пачынаючым аўтарам варта заняцца і аваладаннем асновамі фартэпіяннай ігры, што пашырыць іх музычны кругагляд і дапаможа пазнаць фактуру суправаджэння.

Кіраўнік семінара кампазітар Г. Вагнер і кампазітар-педагог Ул. Чараднічэнка і надалей будуць дапамагаць пачынаючым аўтарам Мінска. У канцы мая вырашана правесці другі справаздачны вечар удзельнікаў семінара — падвядзенне вынікаў першага «навучальнага года».

Беларускія кампазітары і музыказнаўцы пры ўдзеле рэспубліканскага і абласных дамоў народнай творчасці пастаянна дапамагаюць пачынаючым аўтарам на месцах. Толькі за апошні час на абласныя семінары выязджалі: у Брэст — М. Аладаў, у Віцебск — Ул. Чараднічэнка, у Гомель — І. Ронькін. Некаторыя члены кампазітарскай арганізацыі Беларусі кансультавалі народных стваральнікаў песень Мінскай вобласці.

Мы чакаем ад пачынаючых аўтараў новых самабытных, жыццярадасных песень пра выдатных савецкіх людзей — будаўнікоў камунізма, пра наша шчаслівае сёння і яшчэ больш радаснае заўтра. Разам з кампазітарамі-прафесіяналамі самадзейныя аўтары ўнясуць свой уклад ва ўсенародную падрыхтоўку да XXII з'езду КПСС.

Я. ЦІКОЦКІ,
кампазітар, народны артыст СССР.

На здымку: Кампазітары **М. Аладаў** і **Г. Вагнер** (у цэнтры) сярод удзельнікаў пастаянна дзеючага семінара самадзейных аўтараў пры Саюзе кампазітараў БССР.

Фота **Л. Папковіча.**

коў слова, і тое новае, што ўнёс ён сваім творам у скарбніцу нацыянальнай літаратуры.

Крытык абгрунтавана вядзе гаворку аб тым новым інтэлектуальным і маральным абліччы народа, «якое так выдатна выявіў Піліп Пестрак і якое складае самае каштоўнае ў яго творы».

Гаворцы аб традыцыях і наватарстве ў рамане «Сустрэнемся на барыкадах» прысвечаны многія добра напісаныя старонкі артыкула.

Рэвалюцыйная эпоха, асветленая полымем векапомнага Кастрычніка, нарадзіла ў працоўных людзей Заходняй Беларусі зусім новыя рысы характару: узрослую палітычную свядомасць, вернасць рэвалюцыйным і нацыянальным традыцыям, калектывізм і інтэрнацыяналізм, класавую салідарнасць і ўзаемадапамогу. Эмацыянальна, жыва і страсна (часамі з адценнем дабрадушнага гумару) піша крытык аб гэтых новых рысах характару ў герояў рамана «Сустрэнемся на барыкадах»: «І да рэвалюцыі, вядома, мог быць такі своеасаблівы стары, які ў вочы панам гаворыць праўду, так, як гаворыць ім Нічыпар. А ён гаворыць вось што: «Паны павінны ўцячы за Буг!» Яны яму ў плечы «бух ды бух», а ён усё роўна крычыць, што панам трэба ўцякаць за Буг. Але вось, калі мы бачым, што гэтыя ж і падобныя да яго непісьменныя сяляне цікавяцца, у якім баку знаходзіцца Іспанія, і калі маладыя вясковыя хлопцы ідуць туды, у Іспанію змагацца за яе свабоду, дык гэта з'ява новай рэвалюцыйнай эпохі. Не трэба думаць, што яна не мае сваёй прадгісторыі. У 1902 годзе, у час англа-бурскай вайны, вёскі нашы таксама з вялікім спачуваннем у дачыненні да прыгнечаных тады бураў спявалі песню. «Трансваль, Трансваль», але каб у іх узнікла жаданне ісці змагацца за гэты «Трансваль», а галоўнае, каб знайшлася сіла, якая магла б павесці іх на гэтае змаганне, дык аб гэтым не магло быць і гаворкі. А цяпер вось аб чым думае ў турме Андрэй Касцевіч: «...грымі, грымі, дарагая Іспанія. Хлопцы ўжо добра ведаюць тваю геаграфію, твае правінцыі, рэкі, горы».

Цікавыя і пераканаўчыя думкі крытыка пра сюжэт і кампазіцыю твора, пра нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў характары становучых герояў рамана і інш.

Высокі па прафесіянальнаму ўзроўню і артыкул, прысвечаны творчасці Янкі Брыля. Крытык прасочвае, як паступова пісьменнік асвойвае сучасную тэму, малюе працэс крышталізацыі новага чалавека, яго барацьбу з рэшткамі мінулага, яго станаўленне як грамадскай асобы, асэнсоўвае тое новае, своеасаблівае, што прыйшло на прасторы Заходняй Беларусі пасля верасьнёўскіх падзей 1939 г.

Старонкі, дзе гутарка ідзе пра «Марылю», «Галю», «Праведнікаў і зладзеяў» і аповесць «У Забалоцці днее», вызначаюцца асаблівай глыбінёю аналізу. Крытык вучыць чытача пранікаць у сутнасць твора, разумець яго падтэкст. Ён кваліфікавана гаворыць аб майстэрстве пісьменніка, аб яго творчай вучобе ў класікаў, аб яго ўменні знаходзіць у жыцці непаўторныя рысы, маляваць пластычна выразныя вобразы і карціны.

Прыцягваюць да сябе ўвагу чытачоў і тыя артыкулы кнігі, у якіх разглядаюцца творы Петруся Броўкі і Івана Шамякіна. Яны змястоўныя, палемічна завостраныя, напоўнены глыбокімі думкамі, супастаўленнямі і параўнаннямі.

Пераважная большасць артыкулаў напісана крытыкам з глыбокім пранікненнем у сутнасць літаратурных з'яў і працэсаў. І ўсё ж, на вялікі жаль, гакі наш вывад нельга пашырыць на ўсе матэрыялы, змешчаныя ў кнізе. Некаторая частка іх задаволіць не можа. Так, артыкулы пра Змітрака Бядулю, пра раман «Трэцяе пакаленне» Кузьмы Чорнага і апавяданні Янкі Маўра (хоць і ёсць у іх цэлы шэраг цікавых назіранняў) напісаны крытыкам ніжэй сваіх магчымасцей. Для гэтых артыкулаў характэрны агульшчына, дэкларацыйнасць, кампазіцыйная раскіданасць, цытатніцтва, адсутнасць адзінай цэментуючай думкі, неадшліфаванасць мовы і стылю.

Любіць Алесь Кучар прыводзіць урыўкі з літаратурных тэкстаў. Пры гэтым ён абмяжоўваецца надзвычай кароткімі каментарыямі, накшталт: «характарыстыка класічная». На старонках 151—152 ён, напрыклад, прыводзіць вялікую цытату з апавядання Янкі Маўра і потым робіць наступнае заключэнне: «Цяпер мы ведаем з вамі, дарагі чытач, што такое мастацтва — праўдзівае ў дэталях, глыбокае па думцы, дасціпнае па сюжэту, чалавечнае, шчырае». Усё, што тут сказаў крытык, пярэчанняў не выклікае. Але бяда ў тым, што мы павінны верыць крытыку на слова, бо ён не давёў, не абгрунтаваў сваёй думкі.

Бывае ж і так, што ў кнізе прыводзяцца такія вытрымкі з літаратурных тэкстаў, якія ніяк не пацвярджаюць выказаных крытыкам думак. Алесь Кучар, напрыклад, сцвярджае, што ў творах Янкі Купалы і Якуба Коласа прыгнечаны чалавек паўстаў **«ва ўсёй рэвалюцыйнай велічы** (падкрэслена мною. — **А. М.**) і маральным характаве». У доказ такой сваёй думкі ён спасылаецца на маналог Лявона Зябліка з «Раскіданага гнязда»: «З зямелькай зжыўся, як з роднай маткай. Кожны каменьчык на полі і кожны кусцік на сенажаці змалку ўжо знаў... На гэтых гонейках пасвіў скаціну... араў, сеяў, касіў... А тут!.. Суд — вон выганяюць. Кінуць тую хату, скуль бацьку і матку на могілкі вывез, кінуць тое поле, дзе кожную скібіну потам крывавым скрапіў...» Відавочна, гэтыя словы героя нічога не могуць сказаць аб яго рэвалюцыйнай велічы.

Яшчэ адзін прыклад няўмелага карыстання цытатамі. Імкнучыся даказаць, што ў Бядулеўскім апавяданні «Дванаццацігоднікі» рэалізм пераплятаецца з рамантыкай, крытык зноў-такі ў пацвярджэнне думкі прыводзіць словы галоўнага героя апавядання, у якіх нічога рамантычнага няма: «Лявон сказаў слабым дрыжачым голасам:

— Вось усе гэтыя апошнія гады злосць на цябе трымала мае сілы. Як кусліваю гадзіну, я грэў у сваіх грудзях пякельную помсту на пана за тое, што ты знішчыў нашыя, крывёю і потам здабытыя гаспадаркі. Во гэтымі каравымі рукамі я яшчэ хацеў задушыць пана, але ўстрымаўся: не хацеў паганіць свае чэсныя мазолістыя рукі панскай нячыстай крывёю...»

Заслугоўвае адабрэння той факт, што Алесь Кучар спрабуе вырашыць пытанне аб станаўленні метаду сацыялістычнага рэалізму ў творчасці Зм. Бядулі. Аднак разважанні крытыка на гэтую тэму непераканаўчыя. Так, ён гаворыць, што ў ранніх творах Зм. Бядулі перабольшанне не вяло да тыпізацыі, пертваралася ў абсалют. Калі ж пісьменнік пачаў авалодваць метадам сацыялістычнага рэалізму, то гэтае перабольшанне ўжо стала выступаць у яго як адзін з метадаў мастацкай тыпізацыі.

Паўстае пытанне: а як быць з Гогалем, Салтыковым-Шчадрыным, Л. Талстым, у якіх перабольшанне, гіпербала таксама былі адным з метадаў мастацкай тыпізацыі? Па логіцы разважанняў крытыка вышэйпамянёных пісьменнікаў можам смела назваць сацыялістычнымі рэалістамі.

Часамі аналіз ідэйнага зместу літаратурных твораў крытык адрывае ад аналізу іх мастацкай формы. На старонцы 30 чытаем: «Усе гэтыя творы («Беларусь», «У Ясных Крушнях», «З сказаў буры і віхораў», «Чырвона-чорная жалоба», «Чырвоны каляндар». — **А. М.**), вызначаюцца непатрэбнай рытарычнасцю, але ў сэнсе ідэйным у творчым шляху Зм. Бядулі яны мелі вялікае значэнне».

Калі паслухаць крытыка, дык можна падумаць, што ідэйнасць у літаратурным творы існуе самастойна і незалежна ад мастацкасці і наадварот. Але ж гэта не так! Нельга раз'яднаць, расшчапіць ідэйны і мастацкі бакі ў літаратурным творы. «Усякае пачуццё і ўсякая думка, — гаварыў Бялінскі, — павінны быць выказаны вобразна, каб быць паэтычнымі».

Стыль і мова названых артыкулаў А. Кучара таксама не вызначаюцца высокай культурай. Крытык ужывае такія словы (іх называюць словамі-паразітамі), без якіх можна лёгка абыйсціся: «трэба сказаць», «трэба, аднак, адзначыць», «тут трэба сказаць», «трэба адзначыць» і г. д.

Многія выразы і сказы недапрацаваны стылістычна. Прывядзём некалькі прыкладаў: «Свае фармальныя набыткі траціў пісьменнік на дробныя, да немагчымасці суб'ектывісцкія, тэмы»; «Імперыялістычная вайна 1914 года ў сваім крывавым млыне перамалола маладое пакаленне — аздобу народа»; «Яго (Кузьмы Чорнага. — **А. М.**) творчыя поспехі былі проста накіраваны супраць мяшчанскага апявання ў лёгкіх какетлівых тонах «асалод цела» і трагічна-непазбежнага «любоўнага трыкутніка»; «У чалавека, які ўпарта закопвае сваю душу ў гной уласніцкай прагавітасці, могуць быць свая радасць, боль, пакута».

Як бачым, каштоўнасць манаграфічных прац, уключаных у кнігу «Аб мастацкай прозе», неаднолькавая. Кідаецца ў вочы іх рэзкі якасны кантраст. Побач з артыкуламі змястоўнымі, паэтычна натхнёнымі, у кнізе змешчаны і такія, якія мала чаго новага ўносяць у нашу літаратуразнаўчую навуку, бо яны — даніна шэрай, шаблоннай невыразнай крытыцы.

А. МАКАРЭВІЧ.

Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горкага паказаў новую работу — спектакль «Дванаццатая гадзіна» па п'есе А. Арбузава.

На здымку: сцэна са спектакля. У ролях: Дор — народны артыст РСФСР **С. Бірукоў**, Ганна — заслужаная артыстка БССР **А. Клімава.**

Музычная гутарка

Споўнілася 110 год з дня смерці рускага кампазітара А. Аляб'ева, сучасніка вялікага Глінкі. Мінская гарадская нотная бібліятэка і кінатэатр «Перамога» наладзілі для гледачоў музычную гутарку, прысвечаную А. Аляб'еву. Пра жыццёвы і творчы шлях кампазітара расказала студэнтка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Ж. Базылянская. Заслужаная артыстка БССР Т. Пастуніна і артыст Ю. Матраеў выканалі вакальныя творы кампазітара — рамансы «Салавей», «Іртыш» і інш.

Новы спектакль

Сваю новую работу — спектакль па п'есе грэчаскага паэта і драматурга Алексіса Парніса «Востраў Афрадзіты» пачаў паказваць працоўным горада Гомельскі абласны драматычны тэатр. Паставіў п'есу заслужаны дзеяч мастацтваў Латвійскай ССР Б. Рошчын, афармленне мастака В. Палетыкі.

В. СЯМЁНАЎ.

РОДНАЕ, БЕЛАРУСКАЕ...

Увосень мінулага года быў адкрыт набор у дзіцячы драматычны гурток пры Мінскай студыі тэлебачання. За тры тыдні перад членамі журы прайшло каля пяцісот дзяўчынак і хлопчыкаў — вучняў першых—восьмых класаў мінскіх школ.

— Як цябе зваць? Што ты нам падрыхтаваў? — пытаецца член камісіі ў хлопчыка.

— Я прачытаю верш Аркадзя Куляшова «Камсамольскі білет».

— А ў цябе што?—дайшла чарга да дзяўчынкі.

— Я падрыхтавала верш Пятра Глебкі «Пасылка».

— Я прачытаю верш «Камсамольскі білет»...

— Верш Пятра Глебкі «Пасылка»...

— «Камсамольскі білет»...

— «Пасылка»...

Дзевяноста дзевяць працэнтаў дзяўчынак і хлопчыкаў рознага ўзросту, ад першага да восьмага класаў, на пытанне членаў журы, што яны падрыхтавалі да экзамена, называлі гэтыя вершы.

У чым справа? У тым, што школьнікі ведаюць напамяць «Камсамольскі білет» А. Куляшова і «Пасылку» П. Глебкі, няма нічога дзіўнага. Вершы—цудоўныя і даўно сталі хрэстаматыйнымі. Але чаму толькі гэтыя два? Чаму яны, нібы змовіўшыся, спыніліся менавіта на іх? Чаму па-за іх увагай засталіся «Хлопчык і лётчык», «Алеся», «Арлянятам» Янкі Купалы, «Міхасёвы прыгоды» і «Раквусач» Якуба Коласа, вершы іншых шматлікіх паэтаў?

Ці не вінаваты ў гэтым выкладчыкі роднай літаратуры ў школе, складальнікі праграм па літаратуры? У перыядычным друку многа выказана слушных заўваг аб недасканаласці, непрадуманасці нашых школьных праграм і вучэбных дапаможнікаў, аб недастатковым педагагічна-прафесіянальным узроўні розных распрацовак і метадычных зборнікаў, якія павінны дапамагчы настаўніку разабрацца ў шматлікіх пытаннях выкладання, бадай, самай складанай і цяжкай школьнай дысцыпліны — літаратуры.

І толькі чамусьці менш за ўсё гаварылася пра настаўніка, пра выкладчыка. А іменна ж ён павінен данесці да дзяцей невычэрпнае багацце літаратуры, цікавы і складаны свет чалавечых пачуццяў, думак, імкненняў, жыццяў.

Нядаўна мне давялося пабываць у Плісканй сярэдняй школе Смалявіцкага раёна. У калідоры прыцягнула ўвагу насценная газета. Загаловак яе быў крыху незвычайны: «Роднае, беларускае...» Газета — орган літаратурнага гуртка старэйшых школьнікаў.

Пачаў чытаць. Нумар быў тэматычны, прысвечаны сучаснай беларускай паэзіі. А калі прачытаў няроўныя радкі, напісаныя самімі школьнікамі, адчуванне стала яшчэ больш светлым і радасным. Радавала шчырая дзіцячая непасрэднасць, любоў да паэзіі, страснае жаданне ведаць і разумець яе. Хочацца прывесці тут цалкам некалькі радкоў з гэтай газеты. Дзесяцікласнік Міхаіл Сіліч паведамляе: «Я пішу зараз сачыненне на тэму: «За што я люблю Беларусь». Хочацца сказаць, што я яшчэ больш палюбіў свой край, калі пазнаёміўся з цудоўнымі вершамі нашых паэтаў. Асабліва многа чытаю зараз, стараюся не прапусціць ніводнага перыядычнага выдання. Вершы вельмі многа гавораць майму сэрцу».

Васьмікласнік Сяргей Казючыц выступае з артыкулам «Прырода вакол мяне». Ён піша: «Успамінаюцца мне словы Якуба Коласа пра родны кут. Вакол мяне прыгожая і маляўнічая прырода. Асабліва люблю лес. Бываю ў ім часта і мне заўсёды прыемна гэтае з ім спатканне. Адчуванне такое, нібы сустрэўся з незвычайным, добрым чалавекам... Прырода родная — цудоўная. Бачыць і разумець яе прыгажосць дапамагаюць кнігі нашых пісьменнікаў».

«Вершы Янкі Купалы я палюбіла з першага класа, а можа, і раней, да школы, калі мне чытала іх сястра. З таго часу Купала стаў маім спадарожнікам і настаўнікам. Я прачытала ўсе яго вершы, якія знайшла ў нашай бібліятэцы, і зноў перачытваю іх. Люблю яго за тое, што ён здолеў паказаць жыццё беларусаў, іх цудоўны характар. Вершы яго здаюцца мне кнігай песень беларусаў». Так піша вучаніца 8-га класа Ядзя Бурнасенка. А яе аднакласніца Надзея Чарапок прыводзіць радкі з верша М. Танка:

Родная мова, якая
Усімі вясёлкамі ззяе,
Смалістымі пахне лясамі,
Жывымі звініць галасамі...

А потым Надзея піша: «На беларускай мове гавораць мае бацькі. Я люблю нашу мову. На ёй напісана столькі выдатных кніг! Дастаткова назваць толькі некалькі прозвішчаў: Купала, Колас, Трус. Як многа гавораць іх імёны сэрцу беларуса!»

Маруся Грышко называе паэму Я. Коласа «Новая зямля» настольнай кнігай беларусаў. Яна піша: «Тое, што даўно стала гісторыяй (пошукі шляхоў вызвалення), і сёння дыхае на нас сваім драматызмам. А быт і жыццё беларускага сялянства так, што або хвалюецца, або радуецца, або проста кладзецца на смех. І на ўсім — адзнака бязмежнай любві Я. Коласа да роднага краю, да свайго народа».

Няхай не ўсё гладка ў гэтых радках васьмікласніцы. Але яны падкупляюць шчырасцю, непасрэднасцю, цеплынёй.

Тут жа, у газеце, змешчана даволі вялікая інфармацыя аб нашай сучаснай паэзіі. Дастаткова сказаць, што на старонках «Роднага, беларускага...» можна знаёміцца з вершамі многіх нашых паэтаў, з маленькімі рэцэнзіямі на паэтычныя зборнікі Ул. Дубоўкі, П. Панчанкі, А. Вялюгіна.

Выпуск газеты «Роднае, беларускае...» — не адзіная форма працы школьнага літаратурнага гуртка. На занятках, якія праводзяцца не радзей двух разоў у месяц, гуртоўцы знаёмяцца (глыбей, чым гэтага патрабуе школьная праграма) з творчасцю вядучых рускіх і беларускіх савецкіх пісьменнікаў, з гісторыяй, мовай і культурай беларускага народа, абмяркоўваюць новыя творы паэтаў.

Нядаўна ў Плісцкай сярэдняй школе ў прысутнасці маладых паэтаў у школе быў літаратурны вечар. Р. Барадулін, Г. Бураўкін, Ю. Свірка прачыталі новыя вершы, адказалі на пытанні школьнікаў.

...Два прыклады, два падыходы, розныя вынікі. Нельга, вядома, сцвярджаць, што ў мінскіх школах няма сапраўдных выкладчыкаў роднай літаратуры. Аб гэтым можна было б расказаць. Магчыма, і ў Плісцкай школе — выпадковасць.

Але затое пра любоў да беларускай літаратуры ў Плісцкай школе можна пераканацца, што тутэйшыя школьнікі — сапраўдныя сябры літаратуры. Вялікая заслуга ў гэтым маладых настаўнікаў В. Бечыка і Н. Сярмяжка. Яны любяць свой прадмет, імкнуцца часцінку гэтай любві ўкласці ў дзіцячыя сэрцы.

І маладым настаўнікам гэта ўдаецца, пра што сведчаць прыведзеныя радкі са школьнай газеты.

А вывады? Яны відавочныя...

М. ГІЛЕВІЧ.

Студэнтамі Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута сталі былыя воіны, працаўнікі палёў, рабочыя прадпрыемстваў. Пройдзе некалькі год, і яны будуць спецыялістамі, майстрамі сваёй справы.

На здымку (злева направа): студэнты першага курса заатэхнічнага факультэта — дэмабілізаваны марак, былы старшыня другой сталі Рыгор Мальчанка, былы ўлікоўшчык калгаса «Слава працы» Дзятлаўскага раёна Ірына Шумейка і былая даярка калгаса «Бальшавік» Кобрынскага раёна, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Ніна Гардзіевіч на занятках у лабараторыі фізікі.

Фота **М. Мінковіча.**

Палотны нясвіжскага мастака

Сівізна пабяліла скроні нясвіжскага самадзейнага мастака Міхаіла Канстанцінавіча Сеўрука, але пачуцці, душа, імкненні гэтага чалавека падобны маладым запалам. І ўсё гэта ўвасоблена ў яго карцінах.

...1935 год. Міхаіл Сеўрук тады пачынаў маляваць. Чалавек з народа, ён рашыў прысвяціць свой талент служэнню простым людзям. Вось чаму адной з першых яго работ была карціна «Селянін» — пра гаротнае жыццё працоўных у Заходняй Беларусі, якая знаходзілася тады пад уладай буржуазна-памешчыцкай Польшчы.

Зусім па-іншаму адлюстроўвае Міхаіл Канстанцінавіч наша сучаснае жыццё, якое змянілася да непазнавальнасці. Карціна «На сенакосе». Шырокая калгасная сенажаць. Адпачынак. Твары людзей свецяцца ўсмешкай, весялосцю. Сярод мужных жанчын — артыкул з газеты, усе ўважліва слухаюць яго.

Пейзажы «Ціхая затока», «Шыпшына» і іншыя вызначаюцца непасрэднасцю, яркасцю фарбаў. Яны дэманстраваліся ў Маскве ў час Другой дэкады беларускага мастацтва і літаратуры. За творчыя поспехі Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў Міхаіла Канстанцінавіча Сеўрука Ганаровай граматай.

Часта бывае і так. Мальберт стаіць пусты, а пэндзаль ляжыць сухі: Міхаіл Канстанцінавіч працуе над гравюрай па дрэве або разьбой. Гравюра «Аднаўленне з руін» здзіўляе дакладнасцю дэталей. Работа адлюстроўвае момант аднаўлення Нясвіжа.

Міхаіл Канстанцінавіч рашыў напісаць некалькі партрэтаў знатных людзей раёна — рабочых, калгаснікаў, лясніоў, настаўнікаў. Цяпер ён ужо працуе над карцінай, якая раскажа пра людзей Радзімы.

І. ТАРТОЎСКІ.

Нам паведамляюць

Больш двух год пры клубах першага і другога аддзяленняў саўгаса «Побалава» Рагачоўскага раёна працуюць калектывы мастацкай самадзейнасці. За апошнія два месяцы яны паказалі працаўнікам саўгаса дзесяць канцэртаў.

Ул. ШАЎЧУК.

* * *

У гарадскім пасёлку Жалудок кінатэатр працуе без кантралёра. Гледачы набываюць білеты, адрываюць кантроль і апускаюць у скрынку, якая прымацавана каля ўваходу ў кінатэатр.

В. БОЛТАЧ.

* * *

Жыткавіцкі раённы аддзел культуры правёў кусты семінар загадчыкаў клубаў і бібліятэк Браніслаўскага і Людзяневіцкага сельскіх Саветаў.

А. КАВАЛЁЎ.

* * *

У Лідскім раёне шэсць агітбрыгад мастацкай самадзейнасці даюць канцэрты ў калгасах. Поспех у гледачоў заваявалі агітбрыгады райпрамкамбіната, гарадскога Дома культуры, клуба чыгуначнікаў, Беліцкага Дома культуры.

І. СІДНЕЎ.

ШАНАВАЦЬ ПРЫРОДУ

Цар-дуб

Сонца прыгрэла па-вясноваму, і па каляінах лясных дарог Лельчыцкай пушчы заструменілі-зацурчалі ручаіны. Па ўгрэвах ледзь прыкметна закурылася зямля. Шустрая сініца заспявала на галінцы стройнага граба:

Цілі-воз, цілі-воз.
Пакінь сані, бяры воз...

— Бачыш, хітруня: папярэджвае нядбайных гаспадароў, — смяецца старшыня калгаса імя Калініна, мажны мужчына Фёдар Пятровіч Герман, з якім мы едзем да славутага цар-дуба—лясного велікана, пра якога склаў народ легенды, паданні.

Маўклівы шафёр Шура прыкладае ўсё сваё ўмельства, каб легкавая машына не засела дзе-небудзь на нялёгкай дарозе пушчы.

Фёдар Пятровіч з захапленнем расказвае пра справы калгасныя:

— Паглядзелі б вы, як развару-шыў людзей студзеньскі Пленум ЦК КПСС. Скажу вам без хвальбы: цяпер не знойдзеце ў нашай арцелі людзей, абыякавых да агульнай справы...

Праехалі вёску Рубеж. Праз нейкі час паказаліся Данілевічы. Адсюль да цар-дуба ўжо блізка.

Гаваркі дзядок Рыгор Гарасімавіч Палуянаў паказвае дарогу. У пушчы цішыня. Пакрыліся мохам і дажываюць век спарахнелыя ствалы. У многіх месцах лес высечаны. Рыгор Гарасімавіч з горыччу зазначае:

— Не шануем, браткі, прыроду! Ох, не шануем! Зірніце: вузкакалейка ўжо да самага лясного бацькі падабралася...

Ён называе цар-дуб «лясным бацькам». І Рыгора Гарасімавіча пачынаеш па-сапраўднаму разумець, калі ў нямым здзіўленні глядзіш на лясного волата.

Да цар-дуба можна дабрацца толькі зімою ці ў сухое лета, калі бліжняе балота крыху падсыхае.

Раўнюткі, без ніводнага сучка, ствол узняўся ў вышыню больш чым на трыццаць метраў. Толькі ўверсе ад яго раскінуліся ў бакі тры магутныя галіны.

— Вунь у той, злева, — паказвае дзед,—гады тры назад у дупле завяліся дзікія пчолы.

Ля камля—кавалкі вашчыны. Ад яе прыемна пахне мёдам. Рыгор Гарасімавіч дакорліва ківае галавой:

— Не інакш куніца панадзілася. Цяпер ад пчолак не застанецца нічога. Падчыстую, праклятая, вынішчыць...

Ад цар-дуба вее мудрым спакоем. Шурпатыя гузакі на ствале нельга адламаць рукой: яны такія ж моцныя, як і на маладых дубах, што растуць паблізу. А на кары ўсюды — надпісы і надпісы, выразаныя бязлітаснай рукой, метраў на чатыры ад зямлі. «Сакратар Лельчыцкага РК ЛКСМБ Друзік», — чытаем словы, якія яшчэ не заплылі мяздрой. Невядома, як гэты Друзік залез туды: тры ж дарослыя мужчыны, узяўшыся за рукі, і то ледзь абдымуць цар-дуб. Відаць, вёз сюды прыстаўную лесвіцу...

Ля волата-дуба пабывалі экскурсанты з Гомеля, Мінска, піянеры з Украіны. Толькі шкада, што такі выдатны помнік прыроды, гэты своеасаблівы цуд, не берагаецца. Гэтаму дрэву звыш васьмісот год. Рыгор Гарасімавіч расказвае, што яшчэ на яго памяці да рэвалюцыі сюды прыязджалі падзівіцца розныя паны і падпанкі з Гомеля, Смаленска і нават з Масквы. Выходзіць, і тады ўжо гэтае дрэва называлі цар-дубам. А нямецкія фашысты ў чорныя дні акупацыі меркавалі пракласці сюды вузкакалейку і вывезці дрэва ў Германію. Але партызаны і блізка не падпусцілі ворагаў да цар-дуба.

Даўно пара зрабіць тут хаця б лёгкую альтанку, лаўкі для адпачынку наведвальнікаў. Маленькую нязручную лаўку, што тут ёсць, пакрыў зялёны мох. Работнікам Данілевіцкага лясніцтва варта прызначыць вопытнага экскурсавода, які з веданнем справы мог бы расказаць «гісторыю жыцця» лясного велікана. Гэта спрыяла б выхаванню ў наведвальнікаў пушчы пачуцця любві да роднай прыроды, да яе багацця і хараства. Ляснік жа Міхась Раманаў, які наглядае за цар-дубам, бывае тут рэдка—толькі ў час сваіх чарговых абходаў...

...Пінькаюць, клічуць вясну куцахвостыя сініцы ля цар-дуба. А ён стаіць—жывы сведка гістарычных падзей, што адбываліся і адбываюцца на нашай зямлі...

М. ДАНІЛЕНКА.

На здымку: цар-дуб.
Фота **Ул. Якубовіча.**

ХРОНІКА

Адбылося пасяджэнне праўлення Саюза мастакоў БССР, на якім разгледжана арганізацыйнае пытанне. Старшынёй праўлення выбраны **П. П. Нікіфараў.**

З мінулага

Настаўнік Станіслава Манюшкі

Жыццё і творчасць выдатнага польскага кампазітара Станіслава Манюшкі, аўтара цудоўных опер «Галька» і «Зачараваны замак», звязаны з Беларуссю. Ён нарадзіўся ў вёсцы Убелі пад Мінскам. У Мінску Манюшка правёў юнацкія гады. Неаднаразова ён прыязджаў сюды ў сталым узросце. Мінск быў сведкам першых творчых поспехаў кампазітара. Тут мацнеў яго талент. Вітаючы скрыпача Апалінарыя Контскага, паэта Уладзіслава Сыракомлю і Станіслава Манюшку, якія ў 1856 г. прыехалі ў Мінск, В. Дунін-Марцінкевіч меў усе падставы сказаць:

А трэці дудар між намі ўзрос,
ён нам братка,
Яму мінская зямелька родненькая
матка!

Многія гады дружбы звязвалі кампазітара з беларускім пісьменнікам. Манюшка і Дунін-Марцінкевіч — стваральнікі першай беларускай оперы «Сялянка». Вынік іх творчай садружнасці — аперэты «Рэкруцкі набор» і «Барацьба музыкантаў», якія, на жаль, не дайшлі да нас. У аснове творчасці Манюшкі песні беларускага народа. Ён увёў у музычную тканіну сваіх твораў беларускія народныя мелодыі. Па словах сучасніка, «ён, уласна кажучы, не запазычваў мелодыі з народных песень цалкам, але да такой ступені пранікаўся іх духам і рытмам, што нярэдка яго песні здаюцца ўжо вядомымі і чутнымі з вуснаў сялян».

Цікавая і тая акалічнасць, што першым настаўнікам Манюшкі быў мінскі музыкант. «Восенню 1830 г.,— піша адзін з біёграфаў кампазітара Караль Строменгер, — сям'я Манюшкі пераехала з Убеля ў Мінск. Тут яна пражыла некалькі год. Стась хадзіў у гімназію, вучыўся музыцы ў мясцовага музыканта Дамініка Стэфановіча».

Музыказнаўцы спрачаюцца аб ступені ўплыву Стэфановіча на кампазітара. Але ў нас ёсць сведчанне самога Манюшкі. Праз шмат год, стаўшы ўжо вядомым кампазітарам, Манюшка, азіраючыся на пройдзены шлях, пісаў А. Кіркору 21 лістапада 1856 г.: «Настаўнікамі фартэпіяннай музыкі былі: у вёсцы—мая маці, у Варшаве — слаўны арганіст Фрайер, у Мінску — мой бясцэнны пан Дамінік Стэфановіч. (Няхай толькі пан Апалінарый (маецца на ўвазе Апалінарый Контскі. — **Г. К.**) не пераблытае яго з Вікенціем Стэфановічам, дырэктарам аркестра ў Мінску. Гэта Каін, а той Авель). Гэты апошні, улюбёны ў сваё мастацтва, будучы здольным ацаніць маё такое ж парыванне да музыкі, здолеў так умела скіраваць яго ў маю карысць, што з таго часу музыка стала для мяне самай важнай мэтай».

На жаль, мы вельмі мала ведаем пра Стэфановіча. У слоўніку музычных дзеячоў В. Савінскага (Парыж, 1874) пра яго гаворыцца вельмі коратка: «...настаўнік музыкі ў Мінску. Выхаваў вялікую колькасць вучняў, і сярод іх С. Манюшка. Карыстаючыся вялікай любоўю з боку сваіх вучняў, Стэфановіч трымаў потым жаночы пансіён у Мінску, памёр каля 1870 г.».

В. Рудзінскі, аўтар апошняй капітальнай манаграфіі пра Манюшку (ч. I, Кракаў, 1955), таксама не прыводзіць ніякіх дадзеных, якія характарызавалі б акалічнасці жыцця Стэфановіча. У сувязі з гэтым вартыя ўвагі тыя некалькі дакументаў пра Стэфановіча, якія знойдзены ў Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Літоўскай ССР.

Разгортваем справу Канцылярыі папячыцеля Віленскай вучэбнай акругі з ведамасцямі аб прыватных навучальных установах за 1855 г. (ф. 567, воп. 3, с. 288). У ёй — звесткі і аб «прыватным жаночым пансіёне Дамініка Стэфановіча. Прыватныя пансіёны былі ў той час, бадай, адзіным сродкам атрымаць сякую-такую адукацыю і выхаванне для дзяўчынак з дваранскіх і чыноўніцкіх сем'яў, якія не мелі магчымасці наймаць хатніх настаўнікаў. Аб сялянскіх дзецях у эпоху прыгонніцтва не было і гаворкі. Пансіён Стэфановіча, створаны ў 1848 г., быў даволі вялікай установай. У 1854/55 навучальным годзе ў ім было 103 вучаніцы, у тым ліку 15 дзяўчынак вучыліся бясплатна. Апроч абавязковага закона божага, у пансіёне выкладалі рускую, нямецкую і французскую мовы, рускую і ўсеагульную гісторыю, геаграфію, арыфметыку, чыстапісанне, маляванне, рукадзелле, танцы і, вядома, музыку і спевы. Музыцы і спевам, як адзначаецца ў ведамасці, навучаў «сам трымальнік». У пансіёне выкладала таксама жонка Стэфановіча Марыя Сацье, швейцарка з г. Аванш, якая атрымала адукацыю ў Жэневе (с. 76).

К канцу 50-х гадоў пансіён дасягнуў росквіту, і Стэфановіч стаў атрымліваць дапамогу ад казны. Гэта было звязана з тым, што з пансіёна Мантэграндзі, які таксама знаходзіўся ў Мінску (дарэчы сказаць, у ім выкладала музыку дачка В. Дуніна-Марцінкевіча Каміла — с. 443), у 1858 г. была знята назва «ўзорны». Паўстала пытанне аб выкарыстанні казённай дапамогі, якая раней давалася Мантэграндзі, як трымальніку «ўзорнага» пансіёна. Аб тым, як было вырашана гэтае пытанне, мы даведваемся з пісьма папячыцеля Віленскай навучальнай акругі міністру народнай асветы ад 17 студзеня 1859 г.: «...Цяпер многія прыватныя жаночыя пансіёны задавальняюць умовам ранейшых узорных, і такія, напрыклад, пансіёны, якія ўтрымліваюць у гор. Мінску пан Стэфановіч і пані Шнейдэр, знаходзяцца ў выдатным стане і абодва адпавядаюць патрабаванням узорных; я, знаходзячы, што абодва яны заслугоўваюць дапамогі, прапанаваў дырэктару вучылішчаў Мінскай губерні даставіць мне звесткі, ці не згодзяцца трымальнікі памянёных пансіёнаў прыняць у дапамогу па 750 руб. з сумы, якая адпускаецца на ўзмацненне жаночага выхавання, з тым, каб кожны з іх трымаў па шэсць выхаванак пераважна з настаўніцкіх дочак. З прычыны гэтага дырэктар Белі данёс мне, што трымальнікі... згадзіліся, у выпадку прызначэння ім дапамогі па 750 руб. у год, прыняць у свае ўстановы па шэсць дзяўчынак у кожную, з абавязкам выхоўваць іх і прадаставіць ім поўнае ўтрыманне...» (с. 560).

Пансіён Стэфановіча быў закрыты ў 1865 г. Справа аб закрыцці пансіёна значыцца ў вопісу, але, на жаль, яна не захавалася. Відаць, закрыццё пансіёна было звязана з рэакцыйнай палітыкай царскага ўрада ў галіне народнай асветы пасля падаўлення паўстання 1863 г.

У фондзе Канцылярыі папячыцеля Віленскай навучальнай акругі захоўваецца яшчэ адна справа, якая датычыць Стэфановіча — настаўніка Манюшкі: «Аб бясплатным выкладанні вучням Мінскай гімназіі нотных спеваў Дамінікам Стэфановічам» (с. 565). Яна адкрываецца пісьмом дырэктара вучылішчаў Мінскай губерні Белі папячыцелю акругі ад 30 снежня 1858 г.: «Трымальнік Мінскага прыватнага для высакародных дзяўчат пансіёна дваранін Дамінік Стэфановіч, на падставе дазволу Вашага правасхадзіцельства, выкладзенага мне ў прадпісанні ад 8 сакавіка мінулага 1857 г. за № 646, з асаблівай стараннасцю на працягу амаль двух год займаецца бясплатным выкладаннем нотных спеваў вучням даверанай мне гімназіі». У пісьме гаварылася далей, што «пры старанным садзеянні пана Стэфановіча гімназія мае добры хор пеўчых». У пісьме міністра асветы ад 27 студзеня 1859 г. Стэфановічу «за бясплатнае навучанне ім, з поспехам, вучняў Мінскай гімназіі нотным спевам» была аб'яўлена «падзяка Міністэрства народнай асветы». Гэтыя дакументы характарызуюць Стэфановіча як музычнага дзеяча-актывіста, які садзейнічаў прапагандзе музычнай культуры ў Беларусі.

Далейшыя пошукі архіўных дакументаў (у прыватнасці, у Дзяржаўным архіве Мінскай вобласці) дапамогуць узнавіць больш поўна аблічча Дамініка Стэфановіча, настаўніка Станіслава Манюшкі, музыканта, яркага прадстаўніка культурнага жыцця беларускай сталіцы сярэдзіны мінулага стагоддзя.

Г. КІСЯЛЁЎ.

На балгарскай мове

У Балгарскай Народнай Рэспубліцы выходзіць піянерская газета «Септемврійча». Газета часта друкуе вершы савецкіх паэтаў, прысвечаныя дзецям. Нядаўна ў літаратурным дадатку да газеты змешчаны вершы беларускай паэтэсы Э. Агняцвет, прысвечаныя Балгарыі. Пераклад вершаў зрабілі вядомыя балгарскія паэты Н. Зідараў, Ц. Ангелаў, І. Давідкоў, А. Босеў.

АМБРАЛІЗМ

У італьянскім жывапісу з'явіўся новы напрамак «амбралізм» (ад італьянскага слова «амбрэла»—парасончык). Уласна кажучы, «амбралізм» ніякага дачынення да жывапісу, ды і наогул да мастацтва, не мае, але такія «дробязі» нікога не турбуюць. Галоўнае, што з'явіўся «новы напрамак».

Як і большасць падобных «навін», ён узнік выпадкова. Вось як часопіс «Цайт ім більд» апісвае гісторыю ўзнікнення «амбралізму».

Італьянскі мастак Джузэпе Скардавелі, які ўсё жыццё бадзяўся па краіне і пісаў пейзажы, аднойчы звярнуў увагу на свой парасон. Парасончык быў вельмі стары і не прыкрываў ад непагадзі. Аднак мастаку было шкада выкідваць яго. Джузэпе Скардавелі прышпіліў парасон да палатна і павесіў яго ў куток. Выпадкова ў майстэрню зайшоў амерыканскі турыст. Багатаму калекцыянеру спадабаўся гэты «шэдэўр у духу сучаснасці», і ён купіў яго за паўтары тысячы долараў.

І вось тое, што карціну, набыў «амерыканскі знаўца жывапісу» адразу стварыла мастаку рэкламу. Пачалі паступаць заказы на падобныя карціны. Каб як-небудзь адрозніць адну «карціну» ад другой, Скардавелі пачаў падпісваць іх: «Танцаўшчыца», «Джэнтльмен», «Закаханая пара» і г. д. Цяпер мастак закінуў палітру і пэндзлі, набыў у збіральніка рызманоў кучу старых парасонаў і заняўся стварэннем новых «шэдэўраў».

На здымку: «Карціна» мастака **Д. Скардавелі** «Танцаўшчыца».

Буржуазныя норавы

З замежнай пошты

«ЧЫСТАЯ НАВУКА»

Міс Марджоры Джонсан з горада Націнгем, сакратар брытанскага спірытуалістычнага таварыства, нядаўна атрымала вучоную ступень доктара філасофіі. Тэма яе дысертацыі, як піша англійская газета «Дыспетч» называецца «Свет нябачаных».

У гэтай рабоце міс Джонсан разглядае «з навуковага пункту погляду» жыццё лясных фей, чарцей, дамавікоў і таму падобнай нячыстай сілы. Аказваецца, гэтыя «нябачныя істоты», як і людзі, нараджаюцца, жывуць і паміраюць. Міс Джонсан удалося ўстанавіць падрабязнасці жыцця гэтых фантастычных істот. Асабліва падрабязна разглядае яна ўзаемаадносіны полаў у «нябачных». «Навукова» даследуючы гэтае пытанне, міс Джонсан устанавіла, што «бязгрэшны зачатак» у фей адбываецца пад уплывам касмічнага выпраменьвання. Устаноўлен таксама «тэрмін цяжарнасці» фей — пяць месяцаў. Пра гэта паведаміла сваім чытачам газета «Зонтаг».

У дысертацыі прыводзіцца мноства здзіўляючых назіранняў, пра якія піша вучоная-спірытуалістка. Але, бадай, самы здзіўляючы ў гэтай гісторыі той факт, што міс Джонсан прысвоілі вучоную ступень, замест таго, каб змясціць яе ў псіхіятрычную бальніцу.

«КНІГАЛЮБЫ»

Два гады назад у Францыі група багатых гультаёў арганізавала «Міжнародны клуб кнігалюбаў». Мэтай гэтага клуба зусім не з'яўляецца распаўсюджванне кніг. Наадварот, члены клуба прыкладаюць усе намаганні, каб зрабіць кнігі як мага больш дарагімі, даступнымі толькі выбраным.

Спачатку «Міжнародны клуб» складаўся з некалькіх французскіх багачоў. Цяпер, як паведамляе «Морген», лік членаў павялічыўся да 250. Клуб мае выдавецтвы ў Парыжы і Дзюсельдорфе. Вызначальная рыса кніг, якія выпускаюцца гэтымі выдавецтвамі, — надзвычай багатае афармленне і такая ж незвычайная дарагоўля — кожны экземпляр каштуе не менш тысячы долараў.

Змест кніг не вельмі цікавіць «кнігалюбаў». Затое яны раўніва сочаць за тым, каб усе ўдзельнікі выпуску кнігі — і аўтар, і мастак, і рэдактар, і нават карэктар былі знатнымі.

На вокладцы кожнага экземпляра гравіруецца прозвішча ўласніка кнігі і нумар яго членскага білета. Не членам клуба такія кнігі не прадаюцца, а стаць «кнігалюбам» можа толькі той, хто мае магчымасць плаціць вялікія членскія ўзносы.

Час ад часу «кнігалюбы» збіраюцца ў адным з палацаў ля Парыжа і ўрачыста знішчаюць матрыцы, з якіх друкавалася кніга, каб ніякім чынам лішні экземпляр яе не трапіў «недасведчаным».

(НЕ) КАЗКА ПРА ЗАЛАТУЮ РЫБКУ

Кітай — радзіма залатых рыбак. Дзесяткі самых разнастайных відаў гэтай прыгожай рыбкі выведзена тут, і аматары залатых рыбак ва ўсім свеце імкнуцца набыць для сваіх акварыумаў іменна кітайскіх. Асабліва цэняцца яны ў ЗША. Аднак нялёгкі шлях кітайскіх залатых рыбак у Амерыку. Злучаныя Штаты, як вядома, не вядуць гандлю з народным Кітаем, бо для іх Кітайская Народная Рэспубліка «не існуе».

Замест кітайскіх рыбак амерыканскім аматарам прапануюць «ганконгскія», г. зн. прывезеныя з англійскай калоніі Ганконг. У сапраўднасці ж «ганконгскія» рыбкі з'яўляюцца кітайскімі, бо вынаходлівыя ганконгскія гандляры купляюць залатых рыбак у народным Кітаі і перапрадаюць іх у ЗША.

Доўгі час гэты гандаль ішоў паспяхова. Але вось нядаўна амерыканскія ўлады выдалі закон, паводле якога залатыя рыбкі, што паступаюць у ЗША, павінны мець... пасведчанне аб тым, што яны выраслі не на тэрыторыі народнага Кітая. Залатыя рыбкі, якія не маюць такога пасведчання аб добранадзейнасці, не атрымліваюць доступу ў ЗША.

«АБМЕЖАВАННІ»

Англійскі журналіст Марлей у пачатку мінулага года павёў у друку кампанію супраць тэлевізійных перадач, якія смакуюць ва ўсіх падрабязнасцях крывавыя злачынствы і парнаграфію. Марлей указваў, што толькі за адну гадзіну — з пяці да шасці гадзін вечара, г. зн. у той час, калі дзеці звычайна чакаюць дзіцячых перадач, за тыдзень было паказана 18 забойстваў і 23 замахі на забойства. У перадачах «для дарослых» колькасць злачынстваў значна большая.

Рад прагрэсіўных часопісаў і грамадскіх дзеячоў падтрымалі кампанію. Англійскі інстытут сацыяльнай псіхалогіі апублікаваў даследаванне, дзе паказаў уплыў тэлевізійных перадач на рост злачыннасці.

Пад уплывам грамадскасці кіраўніцтва Бі-Бі-Сі (Брытанскай радыёвяшчальнай карпарацыі) увяло некаторыя абмежаванні ў праграму тэлеперадач. Так, забаронены сцэны, дзе паказваліся «бойкі» з прымяненнем нажоў, кастэтаў і бутэлек», «стогны і перадсмяротныя хрыпы», «здымкі буйным планам твараў, знявечаных ад болю ці нянавісці», «сцэны, дзе збіваюць або мучаць жанчын ці жывёл», «стрып-тыз» (нумары, у час якіх артыстка скідае з сябе ўсё адзенне), «злачынствы, якія робяць дзеці» і некаторыя іншыя.

Кіраўніцтва Бі-Бі-Сі, як паведамляе «Фолькстрыме», запэўніла грамадскасць, што гэтыя абмежаванні «будуць строга захоўвацца да 9 гадзін вечара», г. зн. да таго часу, калі, на думку Бі-Бі-Сі, дзеці і няпоўналетнія кладуцца спаць. Што датычыць дарослых, дык Бі-Бі-Сі лічыць, што тут няма патрэбы ўводзіць якія-небудзь абмежаванні, бо дарослыя могуць глядзець гэтыя ж фільмы ў кіно.

«МЫ З АЛАБАМЫ»

Каб перацягнуць на свой бок новыя афрыканскія дзяржавы, якія нядаўна атрымалі незалежнасць, амерыканскія палітычныя дзеячы ідуць на ўсялякія хітрыкі, нярэдка трапляючы пры гэтым у смешнае становішча.

Як паведамляе «Іўнінг стандарт», Рычард Ніксан, былы віцэ-прэзідэнт ЗША, які цяпер зноў спрабуе ўзняцца на палітычную арэну, нядаўна стаў пасмешышчам амерыканскага друку. Для дэманстрацыі сваіх «дэмакратычных поглядаў» ён вырашыў асабіста вітаць групу афрыканскіх дэлегатаў, якія прыбылі ў Арганізацыю Аб'яднаных Нацый.

Убачыўшы ля ўваходу ў будынак ААН групу плячыстых з усмешкамі неграў, Ніксан накіраваўся да іх і пачаў паціскаць ім рукі і паляпваць па плячах. «Малайцы, хлопцы, вы адважна змагаліся за сваё вызваленне і дамагліся свабоды і незалежнасці», — ускліцаў ён. Негры збянтэжана ўсміхаліся. Нарэшце, адзін з іх сказаў: «Даруйце, містэр Ніксан, мы яшчэ не дамагліся свабоды. Мы— з штата Алабама...»

Л. АБРАМЕНКА.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-81, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-20-54, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00124.

Друкарня імя Сталіна.